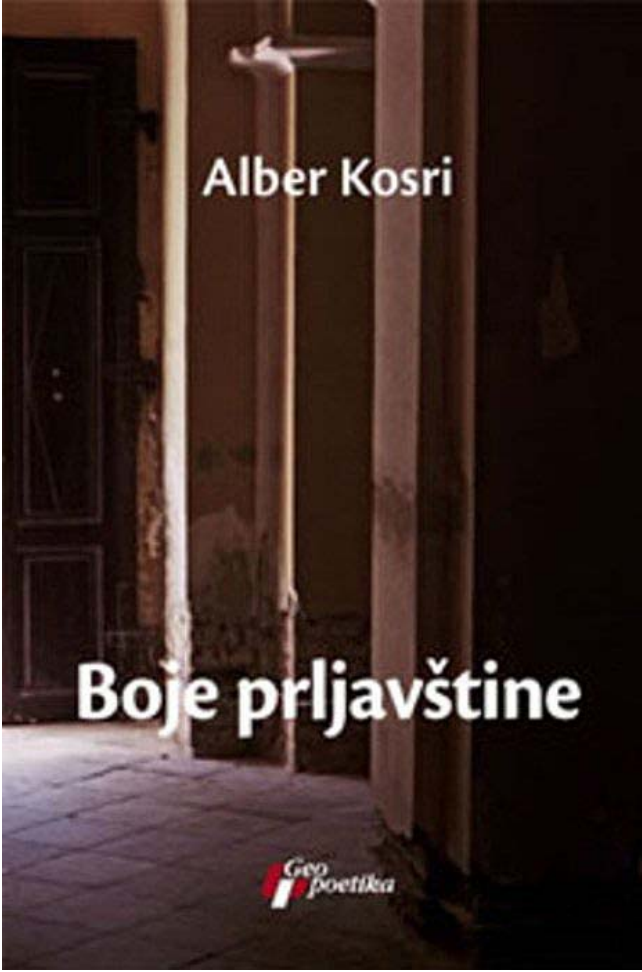

Alber Kosri

Boje prljavštine

Alber Kosri

Boje prljavštine

Geo
poezika

Naslov originala

Albert Cossery
LES COULEURS DE L'INFAMIE

Alber Kosri
BOJE
PRLJAVŠTINE

Prevela s francuskog originala Ivana Misirlić

Ljudsko mnoštvo koje je bazalo u nonšalantnom ritmu letnje dokolice razvaljenim trotoarima hiljadugodišnjeg grada Kaira izgledalo je kao da se naviklo, spokojno, čak sa izvesnom dozom cinizma, na neprestanu i neopozivu degradaciju okoline. Reklo bi se da su svi ti stoici šetači, u svom neumornom lutanju pod blještavim i užarenim suncem u fuziji, dobroćudno šurovali sa nevidljivim neprijateljem koji je podrivao temelje i građevine nekada raskošne prestonice. Neosetljiva na dramu i pustošenje, gomila je pronosila zadivljujuću raznolikost lica, uljuljkanih u svojoj dokolici; radnici bez posla, zanatlije bez mušterija, intelektualci kojima je slava udarila u glavu, državni činovnici proterani iz svojih kancelarija usled manjka stolica, diplomirani studenti poklekli pod bremenom svoje jalove nauke i, naravno, večiti podrugljivci, filozofi zaljubljeni u senke i u svoje spokojstvo, koji su smatrali da je ovo spektakularno upropašćavanje njihovog grada bilo naročito smišljeno kako bi izoštrilo njihov kritički duh. Horde doseljenika pristiglih iz cele unutrašnjosti - hranjenih bolesnim iluzijama o prosperitetu prestonice u obliku mravinjaka - srasle su sa autohtonim stanovništvom i praktikovale su zatrašujuće pitoreskni urbani nomadski život. U takvoj, divljački poremećenoj atmosferi automobili su jurili kao pomahnitale mašine bez vozača, ne hajući za semafore, pretvarajući i najmanju želju pešaka za prelaskom ulice u samoubilački gest. Tik uz saobraćajne arterije koje je gradska čistoća zapustila, na zgradama koje su pretile da se uskoro sruše (i čiji su vlasnici još odavno odustali od osećanja ponosa na svoju imovinu), vijorili su na balkonima i terasama pretvorenim u privremena staništa haljeci obojeni bedom kao kakvi pobednički barjaci. Trošnost tih građevina budila je sliku budućih grobova i odavala utisak - u toj veoma turističkoj zemlji - da su sve te ruine koje tako vise u vazduhu pridobile, po tradiciji, vrednost antik-

viteta, te su, prema tome, nedodirljive. Na izvesnim mestima, iz popucalih kanalizacionih cevi nad kojima su vrvele mušice, širile su se lokve široke kao reke iz kojih je dopirao grozan smrad. Golišava deca su se bez ikakvog stida zabavljala prskajući se tom smrdljivom vodurinom, jedinim lekom protiv vrućine. Tramvaji, iz kojih su ispadali grozdovi ljudi kao da je kakva revolucija u toku, sporo su se probijali na šinama zakrčenim masom svetine, od davnina prinuđene da se bori za opstanak. Uporno zaobilazeći sve prepreke i zasede koje su joj se nalazile na putu, ova svetina koja ni od čega nije prezala i koja se kretala bez ikakvog posebnog cilja nastavljala je svoje putešestvije kroz meandre oronulog grada usred urlika sirena, prašine, đubreta i kaljuge, ne odajući znake nasilja ni protesta. Svest o tome da je uopšte živa kao da je poništavala svaki obzir kod nje. Izdaleka je dopirao, preko razglasa, poput žamora sa nebesa, glas propovenika sa vrata džamija.

Ono što je najviše radovalo Osamu bilo je da posmatra ovaj kaos. Dok je stajao nalakćen na ogradu pasarele, čiji su metalni stubovi okruživali trg Tahrir, po glavi je prebirao smele misli koje su protivrećile besedama uglednih mislilaca po kojima dugovečnost jedne zemlje zavisi od reda i poretka. Prizor koji se pružao pred njegovim očima nemilosrdno je opovrgavao tu imbecilnu tvrdnju. Od pre izvesnog vremena ta konstrukcija koju su zamislili humanistički nastrojeni inženjeri kako bi spasili nesrećne pešake od opasnosti koje su vrebale na ulici služila mu je kao panoramska opservatorija sa koje je pothranjivao svoje duboko uverenje da je svet mogao zauvek da nastavi da živi u neredu i anarhiji. U stvari, uprkos tom nerazmrsivom klupku koje se kotrljalo po prostranom trgu, činilo se da ništa ne može da promeni raspoloženje stanovništva. A ni njegov oštar sarkazam. Osama je bio ubeđen da ništa nije haotičnije od ratova. Međutim, ratovi su trajali godinama, a dešavalo se i da neiskusni generali dobiju bitke - po prirodi stvari, šok stvara čuda! Bio je oduševljen što živi usred ljudske rase čija sudbina, ma koliko ona bila nepravedna, nije mogla da umanji opštu brbljivost i veselje. Umesto da glasno protestuju zbog nereda koji im je nametala monstruoza propast njihovog grada, ljudi su se ponašali ljubazno i civilizovano, kao da nisu pridavali nikakav značaj materijalnim neprilikama koje su pobuđivale tugu samo kod sitnih duša. Osama je bio

zadivljen tim dostojanstvenim i ponosnim ponašanjem koje je bilo odraz totalne nemogućnosti njegovih sunarodnika da pojme tragediju.

Bio je to mladić od, otprilike, dvadeset tri godine, koji nije bio fatalne lepote, ali je zato imao dražesno lice i crne oči koje su blistale od neprestanog veselja, kao da je sve što je oko sebe video i čuo bilo neminovno burleskno. Nosio je odelo od lana bež boje, sa ležernošću koja se retko viđa, svilenu košulju boje slonovače, ukrašenu jarkocrvenom kravatom, i cipele od braon jelenske kože. Ta smešna odeća, neprikladna za vrućinu, nije bila znak nekakvog ličnog bogatstva niti odraz njegove sklonosti za paradiranjem, već isključivo obaveza koju je osećao kako bi umanjio rizike svojstvene njegovoj profesiji. Osama je bio lopov. Ali, ne lopov koji operiše pod okriljem zakona, kao što to rade ministar, bankar, aferista, špekulant ili preduzimač, bio je to skroman lopov neizvesnih primanja čije su aktivnosti - verovatno zato što su bile ograničenog iznosa - bile oduvek i svuda u svetu shvaćene kao uvreda naneta moralu bogataša. Nadaren realističkom inteligencijom, koja ne duguje ništa profesorima univerziteta, vrlo brzo je shvatio da će time što će biti elegantno obučen, u stilu najvećih pljačkaša naroda, izbeći nepoverljivim pogledima policije za koju je svaka individua bedne pojave bila automatski sumnjiva. Svi znaju da su siromasi spremni na sve. To je odvajkad bio jedini filozofski princip koji su vladajuće klase prihvatale i odobravale. Za Osamu je ovaj uvredljivi princip bio posledica velike laži, jer da su siromasi zaista spremni na sve, oni bi odavno bili bogati poput njihovih klevetnika. Odatle je proisticalo to da ako siromašni već ostaju siromašni, to je bilo prosto zato što nisu znali da krađu. Dok je živeo kao poštenu građanin koji prihvata siromaštvo kao neminovnost, izazivao je svojom dronjavom odećom sumnju kod trgovaca i umno ograničenih članova policijskih vlasti. U to vreme osećao se toliko ranjivim da se nije usuđivao da se približi izvesnim gradskim četvrtima u kojima su paradirali bogataši iz straha da ga ne optuže za zle namere. Tek je kasnije - kada je konačno postao svestan istine o svetu - odlučio da postane lopov i usvojio je vidljive attribute svoje hijerarhijski nadređene bratije. Nagizdan odgovarajućim paradnim odelom, mogao je bez po muke da posećuje raskošne krajeve u kojima su se obično šepurili njegovi učitelji u

krađi i po kojima je mogao, elegantno i bezbedno, on njih da krade. Ove krađice su, u suštini, predstavljale samo maleni povraćaj novca u odnosu na ogromne sume koje su ovi beskrupulozni kriminalci nagomilavali uprkos velikoj bedi naroda. Treba reći i to da Osama nije uopšte težio da stekne račun u banci (što je bio besramni akt par ekselans), već samo da preživi u tom društvu kojim su upravljali razbojnici, a nije ni iščekivao neku hipotetičnu revoluciju koja je stalno odlagana za neko bolje sutra. Budući veseljak po karakteru, bio je sklon humoru i šali, radije nego mračnim i dalekim porivima osvete.

Pomislio je da se dovoljno divio sposobnosti svojih sunarodnika da se izvuku iz haosa i spremio se da napusti svoju osmatračnicu, kada mu pogled, koji je uvek vrebao priliku da ulovi kakav zabavan detalj, bi privučen scenom koja se odigravala u nekakvom budžaku koji je služio kao tramvajska stanica. Jedna grupa žena, bujnih oblina, natovarenih nebrojenim korpama i paketima, razgovarala je sa nekim mlađim čovekom krupne građe koji je nosio kombinezon iscepan na sve strane i prljavo sukno svezano na krstima, kao kakva akademska statua koja simbolizuje mizeriju. Ove monumentalne nimfe su očigledno upravo izašle iz tramvaja i izgledalo je da sa tim sumorno obučenim čovekom pogađaju neki neobičan pazar koji su udaljenost i kakofonija okoline činili bespovratno nečujnim. Osama se koncentrisao ne bi li pokušao da nasluti prirodu ove rasprave, kada se ona iznenada završila na neočekivan način. Video je tog čoveka kako uzima ove grozne ženke u svoju zaštitu od neprestane agresije automobila, kako podiže ruku ka nebu kao da doziva Alaha i sprovodi ih preko kolovoza, ispraćen bukom sirena, sve do trotoara. Kad su stigle, zdrave i čitave, begunice su odvezale svoje zavežljaje i dale, svaka po jedan, novčić svom spasiocu, koji je, povrativši dah, već nudio svoje usluge brojnim pešacima koji su oklevali na ivici trotoara, šokirani njegovim podvigom. Osama nije mogao a da ne oseti komičnost ove sasvim jedinstvene scene. Prevodilac preko ulice! Novo zanimanje, još neustrašivije od poziva jednog lopova, jer je ovaj rizikovao nasilnu smrt, zanimanje koje ni u svojim najluđim mislima o ingenioznosti svog naroda nije mogao da zamisli. Čovek koji je izmislio ovu zadivljujuću funkciju kako bi preživeo, zaslužio je njegovo divljenje i večno prijateljstvo. Želeo je da mu čestita, čak i da

piše vladi kako bi je zamolio da mu da medalju u ime primera nove generacije radnika. Ovaj otkrivač dosad neuobičajenih zanimanja, među svim okorelim nezaposlenima kojima obiluje ova prestonica, zasigurno je imao pravo na medalju. Ali Osama nije imao poverenja u sve te šugave ministre koji su zasedali po vladi i koji nisu uopšte bili u stanju da cene bilo kakvu inicijativu ukoliko ova ne bi predstavljala neku šansu da se sami obogate, pa je odlučio da ih liši saznanja o ovako čarobnom fenomenu.

Po poslednji put bacio je pogled na čoveka u dronjcima, pogled pun bratske nežnosti, a zatim se zaputio ka stepenicama koje su vodile ka ulici Talat harb, pažljivo se spustio njima (stepenice su bile prekrivene debelim slojem prašine koja je mogla da naudi njegovim cipelama) i našao se na desnom trotoaru, koji je bio u senci. U dodiru sa mlakim i lepljivim, mada prilično osvežavajućim vazduhom po izlasku iz pećnice, osetio je kako mu se rukama i nogama širi neka sladostrasna milina. Činilo mu se da mu je odeća postala laganija, zauzeo je svoj bezbrižan stav čuda od mladića i umešao se u gomilu. Pohlepno je prisluškivao sve razgovore prolaznika sa kojima mu se ukrštao put, hvatajući u hodu neverovatne izjave u kojima su u svakom trenutku odzvanjali ironija i napad na vladajuću hijerahiju, ilustrujući tako onu mešavinu drskosti i oholosti koju siromaštvo pripisuje svojim izabranicima. Slušajući ih, imao je utisak da se svaki govornik hvali svojim faraonskim poreklom. Pretendovanje svih tih ubogih na izmišljeno plemenito poreklo prijatno je zavidilo Osamin duh u kome je upadljiva nemaština predstavljala nesumnjivu oznaku prave veličine. Duž cele ulice protezale su se radnje sa izlozima koji su nudili čitav arsenal konzumentskog društva, jednog još uvek preuskog društva ali čvrsto rešenog da se okoristi svojom otimačinom. Bilo je tu svih vrsta kućnih aparata: radija, televizora, video-rikordera, frižidera, skupog nakita, gomila rolni svile, persijskih tepiha, ženskih toaleta po poslednjoj modi, luksuznih limuzina blistave karoserije i, kao vrhunski apsurd, turističkih agencija koje su izložile snežne pejzaže kao neku vrstu naopake egzotike. Rulja je uglavnom ostajala ravnodušna na te primitivne klopke uvezene iz inostranstva kako bi utažile nezasićenost plemena lakomih. Samo su se retke individue, savladane umorom ili infantilnom radoznalošću, zaustavljale da posmatraju ove predmete koji su im pomućivali

razum, pitajući se kakvim su to nesrećnim sticajem okolnosti zaslužili da budu siromašni u jednoj tako bogatoj zemlji.

Kafe „Kosmopolit“, koji bi u neka druga vremena dugovao svoj renome društvenom i intelektualnom sloju svoje klijentele, sada je bio preplavljen gomilom ljudi bez posebnog statusa i polako je tonuo u propast i ljagu. Izgubio je svoju čuvenu baštu - koja je polako, tokom godina, nestala pod uništiteljskim nasrtajima prolaznika - i sačuvao je svega nekoliko stolova napolju, zaštićenih slepom ulicom koja je bila prekratka da bi se dokoličari zadržavali u njoj. Osama je seo za jedan sto u uličici gde nije bilo gužve, naručio limunadu i stao da nadzire trotoar preko puta gde se uzdizala nekakva stara zgrada koja je očuvala nešto od svoje raskošne arhitekture, kao kakva ostarela kurtizana na čijem se licu, uprkos borama, naslućuju tragovi prohujale lepote. Treba reći da se dekadentnost te donedavno velelepne građevine nije ni po čemu odlikovala nekom naročitom zanimljivošću koja bi mogla da privuče Osaminu pažnju, osim dvovratne kapije od kovanog gvožđa nad kojom je visila ploča od crnog mermera sa zlatnim natpisom „Klub uglednih građana“, čime se naglašavalo plebsu da ovaj klub ne regrutuje svoje članove među ološem. Ova jazbina merkantilističke aristokratije poslužila je već nekoliko puta kao izvor plodnih individualnih berbi mladog čoveka. Kako je već stajalo u natpisu, članovi ovoga kluba nisi bili značajni samo po svom sumnjivo stečenom bogatstvu; podrazumevalo se da su u svojim novčanicima nosili zanemarljivi deo svojih bogatstava kojih ih je Osama, u svoj svojoj dobroti, neprimetno olakšavao u prolazu. Operacija je bila zabavna i laka, tim pre što ju je pratilo ono zadovoljstvo koje poznaju amateri igara na sreću - on nikada nije znao ko će biti njegova sledeća žrtva, ni koliki će biti iznos ukradene sume. Uistinu, Osama je bio prilično neozbiljan lopov, više ga je zaokupljala zabavna i neizvesna strana ovakve avanture nego njen finansijski dobitak. Njegova cinična i mistifikatorska koncepcija krađe čuvala ga je od sumornog i anksioznog ponašanja običnog lopova zaglupljenog nametnutim tupavim moralom bogataša. Srce mu se steglo od radosnog uzbuđenja dok je posmatrao ulaz u klub, kao da će se na njemu pojaviti neka božanstveno lepa i lascivna žena kakvu zamišljaju dokoni muškarci u svojim erotskim sanjarijama.

Nije se pojavila idealna žena, već jedna devojka od nepunih

sedamnaest godina, koja je iznikla niotkuda i stidljivim, gotovo plačnim glasom rekla:

„Da li mogu da sednem pored tebe?”

Osama je poznavao ton tog glasa i okrenuo se da pogleda devojku koja je stajala pred njim, mršava i krhka, u kratkoj haljini od dezerirane pamučne tkanine, sa jeftinim nakitom koji se presijavao na suncu. Za trenutak ga je obuzela panika; devojčino prisustvo će poremetiti njegove planove, povrh svega, ona će ga uvući u zaludan i ganutljiv razgovor koji će naškoditi njegovom optimizmu. Ali se ubrzo nasmešio i rekao tonom ljubavnika ogorčenog nerazumevanjem svoje drage:

„Pa naravno, Safira, možeš da sedneš. Kakve su to formalnosti? Nemoj da me vređaš.”

„Ne bih htela da ti smetam.”

„Ti mi nikada ne smetaš. Alaha mu, pa zar to već ne znaš?”

Mlada devojka sede, a oči joj zablistaše od zahvalnosti. Videlo se da je to što je mogla da gleda Osamu za nju predstavljalo pravu, a verovatno i jedinu, sreću. Njeno blago našminkano lice odavalo je svojim bledilom znake loše ishrane i iskompleksiranosti zbog neprivlačne pojave. To lice, koje je izražavalo bol večitog siromaštva, a iznad svega rezigniranost i sramotu, nije ni najmanje privlačilo Osamu. Pa ipak, prema toj devojci se uvek ponašao prijateljski i sapatnički. Znao je da su joj se po glavi vrzmali sentimentalni planovi koji su ga se lično ticali i od kojih se čuvao tako što se pravio da je smotan i bez budućnosti pred sobom.

„Neverovatno!”, uzviknula je iznenada Safira, kao da se divila nekakvom čudu. „Danas sam, izlazeći iz kuće, bila sigurna da ću te sresti. Zar to nije divno?”

„Delim tvoju radost”, odgovori Osama, koji je bio uveren da je devojka protrčala celim gradom tražeći ga. „Veruj mi, blagosiljam slučaj koji me je naveo na tvoj put.”

Tim preterano srdačnim tonom, Osama je samo hteo da potvrdi poštenu i usrdnu atmosferu drugarstva među njima. Nažalost, ta varljiva srdačnost, uprkos svojoj preteranosti, samo je ohrabivala Safiru u njenoj skromnoj potrazi za uzvraćenom ljubavlju. Živela je sa majkom u dnu nekog podruma u četvrti Šubra, u samoći i najvećoj bedi. Kako bi došla do nekoliko pijastra koji su im svakod-

neveno bili potrebni za samoodržanje u haosu, Safira je imala na raspolaganju svega nekoliko sredstava koja su se pružala svim proleterima izgladnjivačkih režima, što će reći, mogla je da bira između ustrajnosti u potrazi za nepostojećim poslom, i da tako umre od gladi, i prostituisanja po bilo koju cenu - jer je još uvek bila previše naivna da bi znala da proceni pravu vrednost podavanja svoga tela. Osama je spavao sa njom tokom prvog susreta, a ona mu je zauzvrat tražila tako malenu sumu da je bio iznanađen i postišen njenom nepotkupljivošću. Takvi, gotovo besplatni, seksualni odnosi mora da su krili nekakvu zamku i od tada se čuvao da ne ponovi taj trenutak zabludlosti, ne uskraćujući zbog toga svoje prijateljstvo devojci. Izgledalo je da se ona vezala za njega onako kao što samo jedna utopljenica može da se veže za slamku od trske - Osama je, u tom slučaju, bio još slabiji od trščane slamke - možda zato što ga je doživljavala kao prokletnika, nesrećnog kao što je bila i ona sama. Od njega je saznala da je lopov, dakle, bio je parija sa društvene margine, a u njenoj logici neobrazovane devojke to joj se činilo kao primordijalan element jedne ljubavne veze. Ono što je vređalo Osamin razum i što je pogubno uticalo na njegov moral bila je njena pomirenost sa sudbinom. Bilo je toliko gorčine u njenom pogledu, toliko se nakupilo prekora da je to u njemu paralizovalo svaku želju da se nasmeje. U stvari, on je toliko saosećao sa njom da ga je to sprečavalo da je vidi u podrugljivom svetlu, što ga je prisiljavalo da prizna postojanje one stvarnosti čiju je tragediju oholo poricao. U izvesnim trenutcima ponelo bi je ushićenje ili bi se predavala zadirivanju, što je bilo svojstveno njenim godinama, da bi se, naprasno, uozbiljila, postala gotovo uplašena, kao da su joj pred očima iznenada iskrsavale nekakve mučne slike iz života u najodvratnijim detaljima i pomračivale taj kratak trenutak mladalačkog entuzijazma.

Osama je udelio devojci nekoliko komplimenata na račun izgleda, vrebajući sve vreme krajičkom oka ulaz u klub u nadi da se ovaj dan neće završiti na besadržajan i sumoran način. Ova prepredenost nije nipošto izmakla Safiri koja se pridigla govoreći poniznim tonom, kao pogođena nekakvom patnjom: „Ti sigurno čekaš nekog, pa ću ja zato da krenem. Možda ću imati prilike da te vidim neki drugi put”.

„Tako ti života tvoje majke, smiri se i sedi. Ne čekam nikog.”

„A što se tiče moje majke, mogu da ti kažem da te ona mnogo voli. Juče mi je rekla da moli Alaha da te čuva i da se postara da te policija nikad ne uhvati. Zar ne misliš da je to baš velikodušno s njene strane?”

„Molim? Pričala si majci o meni?”

„Pa kad me je pitala odakle mi tako lepe cipele - ispružila je noge i njene lakovane cipele ukrašene srebrnom kopčom zasvetlele su u mračnom pasažu - nisam mogla da se suzdržim a da joj ne priznam da si mi ih ti poklonio. Je l' se ne ljutiš?”

„Isto tako si joj priznala i da sam lopov?”

„Nemoj da se ljutiš. Znaš, otkad mi je umro otac, moja majka nije baš sasvim čista. Ne pravi nikakvu razliku među zanimanjima. Mogla sam isto tako da joj kažem da si bankar, za nju je to potpuno isto.”

„Neka nas Alah čuva! Zašto joj onda nisi rekla da sam bankar?”, upita Osama smirenim tonom, iako malo iznerviran.

„Ne znam”, zastenja Safira, koja kao da je bila na ivici plača. „Možda zato što sam bila ponosna na tebe. Ti si jedini lopov koga poznajem.”

Osama je nije zapitao da li poznaje mnogo bankara jer je još uvek bio zapanjen devojčinom sposobnošću da izvitoperi očiglednost. Ova nesrećnica će ga odvesti pravo na vešala ukoliko brzo ne ispravi grešku koju je počinio odavši joj prirodu svojih aktivnosti. A, u suštini, sve je to bilo zbog njegove samilosti; kupio joj je cipele jer je bio duboko potresen njenom pojavom u raspadnutim espadrilama. Tim pre što se u pozadini ovog postupka krila lukava zamisao: sa ovako zanosnim parom cipela Safira će moći da traži u svojim ljubavnim pogađanjima sumu koja odgovara njenoj rafiniranosti. Sada je žalio taj izdašan gest za koji je mogao da očekuje nekakvu zahvalnost, a ne ovakav obrt situacije koji je postao pretnja za njegovu karijeru. Uskoro će, zahvaljujući ovoj bandoglavoj devojci koja je zaljubljena u njega, sve policije prestonice biti upućene u njegovu podvalu. To što se elegantno oblačio kako bi izazvao poštovanje više mu neće biti ni od kakve pomoći ukoliko ne satre, već u samom korenu, ovu lošu reklamu. Naravno, ova gorka razmišljanja potrajala su svega nekoliko trenutaka, koliko mu je bilo potrebno da više puta uzdahne, i nisu pomračila njegovo ubeđenje da za inteligentnog čoveka ništa na ovom svetu nije tragično. Držeći se etike tolerancije i veselja, nije bio

zlopamtilo i nasmejao se sam sebi dok se prisećao kako je ispričao devojci da je lopov ne bi li se ona držala po strani. Time što joj se poverio, nije uspeo da je udalji od sebe. Naprotiv, to mu je podiglo ugled u Safirinim očima, koja je bila ubeđena, očigledno zato što je čitala u novinama o popularnim ličnostima, da je biti lopov bio sinonim visokog društvenog statusa. Nije prestajala da ga sledi, nižući takoreći iznenadne susrete i pretvorne čežnutljive poglede. Kao poznavalac ženskog načina razmišljanja, Osama je morao da prizna da se strašno prešao: svaki imbecil zna da su žene, kada veruju da su zaljubljene, neosetljive na moralno rasuđivanje. Za trenutak je začutao, dok mu je na usnama titrao ironičan osmeh kao da se rugao samom sebi.

Njegovo ćutanje i ovakav osmeh za Safiru su mogli da znače samo nemu kritiku na njen račun, pa se požurila da se opravda, govoreći drhtavim glasom:

„Napravila sam, možda, veliku grešku. Oprosti mi.”

„Nije strašno. Ne brini za mene. U suštini, tvoja majka je prilično razumna osoba. Zahvali joj u moje ime za njene molitve. Ko zna, možda će mi i trebati.”

„Stvarno misliš to što si upravo rekao za moju majku?”

„Ne može se reći za onoga ko ne pravi nikakvu razliku između bankara i lopova da je lud. To je jedini kriterijum za ocenjivanje intelektualnog zdravlja jedne osobe. Nema drugog.”

Ali je izostavio da napomene devojci da je ovaj kriterijum bio njegova izmišljotina. Iako je verovala u sve što joj je Osama govorio, ova procena ludila, zasnovana na tako pojednostavljenom kriterijumu, delovala je Safiri ipak nedovoljno kako bi se ocenilo psihičko stanje njene majke.

„Jesi li siguran u to?”, nervozno je zapitala.

„Časti mi”, obeća Osama, lupajući se rukom po grudima kako bi dokazao iskrenost svoje dijagnoze.

„Sad mi je lakše. Plašila sam se da potpuno ne poludi. Baš si me obradovao.”

Primetio je pravo olakšanje na devojčinom licu i osetio kako mu se budi želja da prenese svoju koncepciju sveta ovoj primernoj novajliji. Ali ta pobuda je bila kratkog veka. Vulgarizovati jedan tako subverzivan koncept zarad jedne neuračunljive kreature poput Safire

činilo mu se isto što i pokloniti bisere nekoj starici na ârti.

„Kaži ti meni”, nastavi on razdraganim tonom, „da li često razgovaraš sa majkom?”

Osama je pre svega hteo da održi dijalog kako njegova prijateljica ne bi imala utisak da se on dosađuje u njenom prisustvu. Uistinu, nesreće mlade devojke su ga fascinirale, to je bilo jače od njega, kao da su sve nepravde zbog kojih je patila - sve to nasleđe nekadašnjih predaka - poticale iz nekih dalekih zemalja, a ne iz njegove najbliže okoline. Otkad se uzdigao u raj kradljivaca, više nije slušao žalopojke i vapaje rezigniranog stanovništva koje je nastavljalo da veruje u mit nebeskog raja. Slušajući Safiru imao je utisak da čuje slab, ali još uvek živ eho pređašnjih vremena u kojima je i sam stradao dok je laž trijumfovala. Iako to sebi nije priznavao, nadao se da će je čuti kako mu se žali i vajka, otvarajući tako njegovom srcu izgubljene puteve detinjstva, predvođene bedom i gadostima koje je njegova nova pamet svrstavala u rang ništavnih peripetija. Međutim, ta neodređena želja za nostalgijom nije ga odvrćala od njegove glavne preokupacije koja se sastojala u nadgledanju kapije kluba, koju je, s vremena na vreme, zaklanjalo talasanje prolaznika. Za sada je primetio samo sluge u svečanoj odori koji su, jedan za drugim, dolazili da se nadišu pregrejanog vazduha na ulici i ukore pogledom beskonačnu procesiju onih kojima je ulaz u klub bio zabranjen i koji su nonšalantno šetali po suncu. Članovi kluba - gospoda ugledni građani - sigurno su sada otvarali sebi apetit iskapljujući omiljena alkoholna pića, pripremajući u tajnosti nove i mutne transakcije. Ali, vreme ručka se približavalo i Osama je znao da nijedan od tih kućkinih sinova ne propušta priliku da dobro obeduje; debljanje stomaka bio je jedini posao za koji su bili sposobni i koji su časno obavljali.

„Da, pričam sa majkom, ali ne često. Teško mi je da je slušam kako sve meša u našim razgovorima. Na kraju mi se zavrti u glavi.”

„O čemu pričate?”

Safira je razmislila za trenutak. Pogledala je Osamu neoubičajeno smelo i, gotovo podrugljivo, rekla:

„O čemu može sirotinja da priča, šta misliš?”

Bio je to nizak udarac, perfidan potez mlade devojke, te je Osama za trenutak ostao preneražen svojom nespretnošću. Sasvim je

izvesno da su dve žene mogle da razgovaraju samo o novcu, pa je odlučio da brzo zatvori ovo mučno poglavlje jednom pošalicom:

„Vrlo dobro znam da siromasi mogu da razgovaraju samo o novcu, ali razgovor o novcu nije nikog obogatio.” I tu stade da se smeje, razno i sa simpatijom, kako bi naveo mladu devojkicu da ga sledi na njegovom putu veselja.

Ali Safira je tvrdoglavo odbijala da se nasmeje. Naprotiv, neumesna Osamina šala samo ju je još više rastužila zbog njegovog ležernog stava prema njenom siromaštvu.

„Za mene novac nije važan”, reče ona. „Čemu služi novac u životu ako nema ljubavi?”

Spustila je pogled i ostala tako, nepomična, sa izrazom užasa na licu, kao da je iščekivala da je zadesi zemljotres. Osama nije bio naivan; razumeo je da se ova poruka odnosila na njega i da je morao da se pretvara kao da mu nije upućena. Ženska zajedljivost, čak i kod ove adolescentkinje koja jedva da je i bila zrela za udaju, oduvek ga je zabavljala jer je to bilo krhko oružje koje je moglo da prevari samo naivne ili budale. Pa ipak, bio je dirnut priznanjem ove frustracije, uzeo je devojkicu za ruku, prijateljski, tešeći je. Saosećanje koje je gajio prema ovoj prijateljici ponovo mu se učinilo kao izuzetno opasna pretnja za njegovu slobodu.

„Da li pričaš sa majkom o ljubavi?”

„A s kim bih drugo pa i mogla? Ona je jedina osoba kojoj mogu da se poverim. Ona me, makar, sluša.”

Osama se divio mudroliji mlade devojkice koja ga je napadala a da to nije činila otvoreno, znajući da će se i sam prepoznati u toj aluziji na njegovu ravnodušnost. Praveći se da je nevina žrtva, koristila se uobičajenom lukavštinom, primerenom njenom polu, sa ciljem da ga uplete u mrežu bedne intrige. Ali kako bi mogao da se ljuti na nju? To što je sa blagonaklonošću gledao na insinucije zaljubljene tvrdoglave devojkice bilo je prvenstveno zato što je Safira bila vrlo mlada i što je baratala apsolutno nedelotvornim lukavštinama. Ono što ne bi nikada mogao da podnese od zrele žene rado je prihvatao od mlade devojkice koja se na svoju štetu igrala nerazumnošću i dvosmislenošću, koje su eminentni psiholozi pripisivali ženskoj tajanstvenosti. Kako Osama nikada nije otkrio nikakvu tajanstvenost ni kod jedne žene, Safirine smicalice ga nisu zbunjivale već su u njemu

izazivale nekakvo sažaljenje spram univerzalne gluposti.

„Ali ja te isto slušam”, pobunio se iz čiste dobrote kako ne bi previše rastužio mladu devojku svojim neprestanim odbijanjem da je razume.

„Istina je, slušaš me, ali to činiš zato da bi mi se rugao. Kao ono pre neki dan, kada sam ti rekla da tražim posao, odgovorio si mi da je bolje da ga ne tražim, kakve sam sreće, moglo bi da mi se desi i da ga nađem. I prasnuo si u smeh.”

Pošto je često imala prilike da ga vidi kako se smeje na opise izvesnih aspekata njenog žalosnog života, Safira je u sebi izgradila sliku o njemu koja je odgovarala njegovom nonšalantnom ponašanju, što će reći, videla ga je kao nekog ko je sebičan i lakomislen, pun prezira prema patnjama svog bližnjeg. Pa tako, da se ne bi suprotstavljala toj blasfemičnoj preteranosti, pokušavala je ponekad da se smeje na svoj račun, sujeverno misleći da će time možda oterati baksuz od svoje sudbine.

„Dosađujem ti svojim pričama”, reče ona i usiljeno se nasmeši. „Pričaj mi o svojim podvizima. To je sigurno zabavnije od mojih razgovora sa majkom. I ja bih volela da postanem kradljivica. Nažalost, nisam tako hrabra kao ti. Čini mi se da bi me uhvatili i pre nego što bih pokušala da kradem.”

„Slušaj, Safira, varaš se, ja nisam uopšte hrabar”, odgovori Osama glumeći dosadu. „Šalio sam se kada sam ti rekao da sam lopov, žao mi je što si mi poverovala. Ne treba uvek da shvataš ozbiljno sve što ti kažem.”

Lice mlade devojke se strašno namrgodilo, kao da je posredi bila nekakva neoprostiva izdaja. Mladićevo razvratno zanimanje navelo je da poveruje da njena sopstvena propast nije predstavljala nikakvu prepreku za ostvarenje ljubavne veze između dva bića koja je siromaština izopačila. Ali, ako Osama nije lopov, kao što je rekao, kako bi ideja o idili sa jednom malom, beznačajnom prostitutkom mogla da ga privuče? Očiju punih suza, gledala je u mladića koji je naglo od otpadnika postao klasni neprijatelj.

„Šta ti je?”, upita Osama sa trunkom griže savesti u glasu. „Jesam li te uvredio?”

Mlada devojka je ćutala, više iz stida nego iz besa koji ju je preplavljivao. Nije mogla da objasni Osami da je njegova laž lišavala

jedinog besplatnog dobra koje postoji za siromahe na nebeskoj kugli.

„Znači, to je bila šala!”, reče na kraju gorko.

„Rekao sam ti to da bih te zabavio. Žao mi je, ali nemoj da praviš od toga čitavu tragediju. Trebalo bi da budeš srećna što nisam lopov.”

„Da budem srećna? Ako nisi lopov, kako možeš da viđaš jednu devojku kao što sam ja? Na kraju krajeva, ja sam samo jedna obična prostitutka.”

„Ali mene baš briga šta si ti. Da li sam ikada bio neprijateljski raspoložen prema tebi? Čak i da ubiješ nekoga, ja ću te uvek poštovati. Još ću te više ceniti.”

„Ja neću nikoga da ubijem.”

„Grešiš. Mnogo ljudi zaslužuje da bude ubijeno. Pre nekoliko godina sanjao sam o tome da pobijem sve te gadove. Sada želim da žive što duže jer mogu da im se smejem.”

„Možeš li da mi kažeš ko su ti gadovi?”

„Znaćeš jednog dana, a možda i nikad. U svakom slučaju, možeš da mi veruješ na reč, oni postoje i šire se ovim svetom.”

Safira ostade pometena i čak uplašena ovom enigmatičnom tvrdnjom. Iako je navikla na njegove mušice, Osamin bes na pomen tih njoj nepoznatih ljudi uronio ju je u duboku konfuziju. Od rezervisanog i veselog, prepredenog mladića, njen prijatelj se naglo pretvorio u potpuno novu osobu - propagatora krvoločne ideologije. Prvo je bio tobože lopov, da se neće sada pretvoriti u ubicu?

„Alaha mu! Ne razumem te. Zbunjuje me to što mi pričaš. Svemu se smeješ i čini mi se da te ništa ne brine. Obučen si kao neki princ, a ideš pešice kroz gomilu kao da te ne brine to što ćeš se isprljati. Možeš li da mi objasniš tu misteriju?”

„Ako sam, kao što kažeš, obučen kao princ, to je zato što sam nasledio po smrti svoga oca sva ova odela”, objasni mirno Osama kao svaki okoreli lopov. „On je bio visoki činovnik i morao je uvek da bude besprekorno obučen. U znak sećanja na njega, hteo sam da i sam budem pristojno odeven, da mi se otac ne bi prevrtao u grobu. Teško mi je da pričam o tom događaju, ali da ne bi ostala neobaveštena o meni, neću oklevati da ga podelim sa tobom.”

Rastužio se kao što bi to učinio svaki čovek na pomen izvesnih pokojnika. Činilo se da je mlada devojka zadovoljna njegovim ob-

jašnjenjem iako joj je lice ostalo tužno; poreklo Osamine elegancije nije ni u čemu promenilo njen položaj izdane ljubavnice. Bilo joj je jasno da nije trenutak za šalu i igru zavodjenja. Pristojnost joj je nalagala da napusti mladića da se u samoći priseća svoga oca, tog visokog činovnika obučenog u divno skrojena odela, koji je prekinuo njihov razgovor i čiji je duh i dalje držao u svojoj vlasti. Rekla je, bojažljivo se dureći:

„E pa dobro, ja sad idem. Nadam se da ćemo se još videti.”

„Naravno. Uvek si dobrodošla.”

Osamu je ponovo obuzeo optimizam. Bio je zadovoljan apokrifnom pričom o poreklu svojih odela, pričom koja je mogla da mu posluži i u drugim slučajevima i koja je delovala verodostojno čak i za tupavog policajca. Ostavivši devojkicu da se pripremi za odlazak, pogled mu je bludeo po gomili, vrebajući trenutak u kome će se otvoriti prolaz kroz taj ljudski bedem i omogućiti mu da ugleda razjapljen ulaz u klub. Intuicija mu je govorila da će mu današnji dan prirediti divan poklon, neku vrstu nagrade posle ovog mučnog sastanka sa mladom devojkicom.

Ona je ustala polako, da ne bi smetala Osami u njegovom sanjaranju, zatim se hitro udaljila, prešavši iz senke pasaža na sunce ulice, a njene cipele ukrašene jeftinim nakitom zasvetlucale su po poslednji put pre nego što se utopila u gomilu.

Ostavši sam, Osama je uzdahnuo kao samrtnik koji se vraća u život. Posle svakog susreta sa Safirom imao je utisak da je izgubio svu krv i, što je još dramatičnije, činilo mu se da je osetljiviji na prozaične ljudske patnje. Protresao se i naterao da zaboravi taj kobni međučin. Oslobođen svih smetnji koje udvaranje nosi sa sobom, podigao je visoko glavu i zakovao pogled za trotoar preko puta ulice. Posle izvesnog vremena, želja mu je konačno bila uslišena. Kao da je neko odgovorio na njegova iščekivanja - doduše sa zakašnjenjem - neki čovek pojavio se na pragu velelepne kapije i ostao na njemu, nepokretan, obnevideo od bleštavog svetla na ulici. Bio je to vredan primerak bratije uglednih građana, čovek od pedesetak godina, visok i prilično krupne građe, obučen u teget odelo, zategnuto na njegovim oblinama, kao u kakvu vrstu uniforme koju je njegova bratija, sastavljena sve od samih diplomaca škole visoke delinkvencije, toliko volela. U ruci je držao brojanicu od ćilibara, koju je

nervozno prebiraao kao da je pokušavao da ublaži bol u zubima ili probadanje čira u želucu. Uprkos ogavnoj pojavi, od koje bi se smučio život i matorom jarcu, sve je na njemu odisalo izobiljem i krađom na visokom nivou. Njegovo buc masto lice, nabreklo od masti raskošne ishrane, bilo je, međutim, pošteđeno one oholosti i sigurnosti kojom se ističu ljudi njegovog kova; sva njegova oholost je u ovom trenutku delovala surovo umanjeno usled teške brige koja je bila u vezi sa nekakvom ličnom nevoljom koju je Osama pripisao ili gubitku novca, ili prevari ljubavnice. Stojeći na pragu kluba, sav se tresao, bacajući ispitivačke poglede preko gomile koja se mešala sa automobilima, očigledno u nadi da će privući pažnju svog šofera na svoju izuzetnu ličnost.

Sa dostojanstvenošću jednog velikaša naviknutog da nadzire fukaru, Osama je ustao i prešao ulicu autoritativnim korakom, računajući na svoje otmeno držanje kako bi obuzdao ratničku revnost automobilista u njihovoj trci ka ništavilu. Pristigao je na trotoar preko puta baš u trenutku kada se automobil onog čoveka zaustavio u visini ulaza u klub. A ovaj, koji je iščekivao njegov dolazak sa očajanjem jednog gospodara koga je sluga napustio usred kakvog meteža, brutalno je navalio da se probija kroz usporeni defile miroljubivih prolaznika privukavši na sebe najuvredljivije kletve i psovke. Tokom tog kratkog, ali neprijatnog prolaska kroz gomilu sudario se sa Osamom koji ga je mađioničarskom spretnošću lišio novčanika. U toj gužvi čovek, nesumnjivo, nije ništa osetio jer se užurbano i naprasito nabio u auto kao da beži od linčovanja.

Osama se bacio u potragu za taksijem ne zato što se plašio neočekivanog hapšenja već više iz radoznalosti. Žurilo mu se da ispita plod svoje pljačke i da sazna ime žrtve. To ime za koje mu se činilo, a da ni sam nije znao zašto, da je opštepoznato i mrsko. Ovaj čovek mora da je počinio nekakvo grandiozno zlodelo, što objašnjava njegovo sumorno stanje utučenosti onda kada ga je Osama ugledao na vratima kluba. Radujući se unapred pred onim što će otkriti, trudio se da privuče pažnju nekog taksiste u uskovitlanom saobraćaju. Zaustaviti taksi usred svih tih vozila obdarenih neprestanim pokretom graničilo se sa ratnom ekspedicijom, naročito otkad su ta šoferska kopilad počela da ukrcavaju samo klijente sa arapskog poluostrva koji su se mogli prepoznati po svojoj tradicional-

noj odeći i preteku žena iz harema. Te pustinske moćnike pratio je glas da dele novac kao ništa, što ih je činilo poželjnim mušterijama celokupnog trgovačkog stanovništva. Osama je proklinjao te osvajače koji su mirisali na benzin i razmetali se svojim bogatstvom, monopolizujući u svoju korist sve usluge po hotelima, klubove sa igrama na sreću, kabaree, sve do nesrećnih trbušnih plesačica koje su u njima videle spasenje. Buka automobila, koji su neprekidno proticali uprkos kraterima i džombama koji su ostali za večitim radovima Direkcije za puteve - da čovek poveruje da su se upustili u trku sa preprekama - savetovala je opreznost. Tek zahvaljujući blagom usporenju saobraćaja, nastalom usled kvara na autobusu koji se obrušio od mase putnika, odlučno je rešio da preseče put nekom taksiju koga je metež naterao da privremeno odustane od zacrane brzine. Taksista ga je, šokiran tim nepristojnim i samoubilačkim pozivanjem na njegove usluge, besno ukorio kao da je Osama uvredio njegove najstarije pretke i nerođene potomke.

„Kukavna ti bila majka! Umalo te nisam zgazio! Skoči u reku ako već hoćeš da se ubiješ.”

„Bog se brine za sve”, odgovori mirno Osama. „Ja se ničega ne bojim, nosim amajliju.”

Taksista je imao dovoljno vremena da primeti Osaminu eleganciju i lice mu se ozarilo pred perspektivom preterano skupe vožnje. Kad već nema saudijskog princa, ovaj mladić će počastvovati svojim prisustvom njegova nova kola. Grozio se narodskog življa koji je uzimao taksi za po nekoliko osoba u isto vreme i koji je prljao njegovo zadnje sedište degustirajući na njemu lubenice kao da je njegov automobil bio kakvo mesto za proslave.

„I, gde bi ti da ideš sa amajlijom?”

„Veliki je ovo grad. Vozi me gde hoćeš.”

„Pa dobro, kako želiš, gospodaru, neka nas Alah čuva.”

Osama je uskočio u taksi, zatvorio vrata i udobno se smestio na jastucima koji su mirisali na novu kožu. A da bi pokazao uglednoj mušteriji svoju virtuoznost, taksista je zgrabio volan i katapultirao svoju mašinu kao raketu. Ovaj varvarski postupak nije ni najmanje zabrinuo Osamu jer je bio sastavni deo običaja kolektivne histerije. Sa mirom u duši, izvadio je iz džepa novčanik koji je upravo prisvojio i otvorio ga pažljivo kao što bi ljubavnik otpečatio pismo svoje

ljubavnice. Bio je to novčanik od krokodilske kože, verovatno besramno skup, iz koga se širio jak miris korupcije. U njemu se nalazilo neko pismo; Osama ga je izvukao i pročitao ime primaoca na kovrti, prethodno rasečenoj nožem za papir koji nije ni najmanje začepio kovrtu. Pismo je bilo predato na ruke „Klubu uglednih građana“, a bilo je upućeno čoveku čije se ime već nedelju dana pominjalo u vestima zbog nekakvog jezivog skandala. Tog prebogatog preduzimača sud je teretio da je odgovoran za smrt pedesetak stanara neke zgrade sa skromnom kirijom koju je izgradilo njegovo preduzeće, a koja se srušila ubrzo nakon inauguracije praćene velikim počastima i prisustvom vladine delegacije. Zgranut ovakvom koincidencijom, Osama je izvadio pismo iz kovrte i počeo da ga čita. Po svoj prilici, to pismo napisano rukom na memorandumu Ministarstva javnih radova poticalo je od jednog saučesnika, izbezumljenog pravnim optužbama na račun tog krvoprolića. Upozoravao je primaoca oštrim tonom, punim nenamernog humora, da više ne računa na njegovu saradnju, ni sada, a ni ubuduće - sada kada se između njih našlo pedeset leševa - jer mu, pisao je, nije bio cilj da utera bogatstvo u džepove grobara. A što se tiče procenta koji mu je dugovao od poslednje intervencije kod dotičnog ministra, poklanja mu ga jer ne želi ni u kom slučaju da sačuva ni najmanji kontakt sa čovekom koji je, očigledno, sposobniji da gradi grobove nego zgrade, makar one bile i po skromnoj ceni. Ukratko, bilo je to pismo potpunog raskida kojim se jedan lopov, suočivši se sa idejom o zatvoru, obraćao ozloglašenom akolitu bez imalo kurtoazije. Potpisao ga je rođeni brat ministra javnih radova, nedostojni i veoma popularni brat među najsumnjivijim špekulantima prestonice.

Iako je za sebe smatrao da ga Slučaj uvek štiti, Osama je očekivao sve samo ne ovako divan pronalazak. Pročitao je pismo nekoliko puta sa životinjskom nasladom, sve do trenutka kada je shvatio da je u rukama držao pravu bombu a da nije znao šta da uradi kako bi ona eksplodirala.

II

Taksi je ostavio Osamu u blizini četvrti Sajeda Zenab. Tu je rođen i tu je proživio mladost, pa nije bilo pristojno da izađe iz taksija i razmeće se pred ljudima koji su ga poznavali još iz perioda kada je nosio prnje i išao bos. Istinu govoreći, mladić se vraćao u to šugavo naselje samo da bi posetio oca, nekadašnjeg radnika koji je oslepeo usled udarca pendrekom po glavi kojim ga je ošinuo neki policajac tokom pobune nastale zbog povećanja cena izvesnih proizvoda neophodnih za opstanak gotovo celokupnog stanovništva. To se dogodilo pre revolucije koju je povelala vojska, i od tada je starac živeo povučeno, u stanu na prvom spratu neke poluraspadnute kuće, koja je još uvek počivala na temeljima samo zahvaljujući neprestanim vradžbinama svojih stanara. Stari Moaz nikada nije uputio ni najmanju žalbu, a ni kletvu protiv lica odgovornih za njegov hendikep. Živeo je mirno, a revolucija je u njemu učvrstila ubeđenje da je njegova žrtva makar poslužila za ustoličenje društva koje se pravičnije odnosilo prema radnicima. Slepilo mu je onemogućavalo da shvati šta je uistinu proisteklo iz te revolucije, a Osama, koji je mogao to da vidi, suzdržavao se da ga o tome obavesti, ne želeći da starac očajava zbog davno zaboravljenog incidenta.

Rulja je ovde bila malo proređenija nego što je to slučaj u velikim centralnim arterijama, jer ova četvrt nije ni najmanje budila želju za šetnjom. Umesto zamamnih izloga bogatog sadržaja i privlačnog izgleda, tu su bile samo zanatlijske barake, prodavci povrća, kafanice u kojima se jeo bob i ostale slične, siromašne bakalnice. Mnogi od tih begunaca od posla su sedeli, zavaljeni u senovitim baštama kafea, kao kakve bogate kirajdžije koje ne mare za vreme i povećanje cena. Sa nekoliko radija dopiralo je ljubavno uzdisanje neke pevačice čiji su sladostrasni zvuci upijali haotičnu buku ulice. Osamu je u prolazu pozdravilo nekoliko trgovaca koji su pohvalili

njegov dobar izgled i skupu odeću, a on je na njihove komplimente odgovarao ljubazno i skromno. U toj četvrti, a naročito u ulici u kojoj je živeo njegov otac, svi su znali da je uspešan u poslu i nisu propuštali priliku da mu na tome čestitaju. Zapljusnut rečima punim hvale, stigao je do kuće neizvesne budućnosti koja je, po svoj prilici, ostala nepromenjena od njegove poslednje posete. Zastao je i razgledao - s izrazom jednog samrtnika pred svojom budućom grobnicom - fasadu koju su podupirale debele grede, podjednako napukle kao i zidovi koje su navodno pridržavale. Osama je bio smeon, ali ne toliko da bi umro zbog lakomislenosti, naročito zato što bi ga posthumno bila sramota da ne izvuku njegovo telo iz ruševina i poistovete ga sa leševima niskog kvaliteta. To bi bila uvreda za njegovu inteligenciju. Često je molio oca da se preseli u solidniju kuću, ali je stari Moaz uporno odbijao da napusti ovo stanište pod izgovorom da će za njega uvek biti mrkla noć, gde god da bio. To što nije mogao da vidi naznake buduće katastrofe bilo je opravdanje za njegovu rešenost da o njoj i ne razmišlja. Osama je iz toga zaključio da slepilo, u izvesnim slučajevima, može biti privilegija. Zamolio je nebesa da motre na labavu ravnotežu kuće tokom njegove posete, zatim je prekoračio prag i popeo se oprezno stepenicama zadržavajući dah, bojeći se da bi njegovo disanje moglo da izazove pre vremena obrušavanje zgrade. Na sreću, trebalo je da se popne samo jedan sprat i brzo je stigao pred vrata očevog stana. Ta vrata se nikad nisu zaključavala. Osama ih obazrivo otvori i uđe u prostoriju nameštenu tako da podseća na dnevnu sobu jednog čestitog činovnika u penziji.

Stari Moaz je sedeo pred otvorenim prozorom, u fotelji od crvenog pliša sa pozlaćenim drvetom, lica okrenutog ka neprekidnoj graji sa ulice koja je za njega predstavljala jedinu preostalu vezu sa ljudima. Svojim plemenitim držanjem, zajedno sa veličanstvenom foteljom na kojoj je sedeo, podsećao je na svrgnutog monarha koji je u izgnanstvo poneo samo svoj tron, simbol izgubljenog autoriteta. Osamin upad u prostoriju nije ni u čemu izmenio izraz njegovog zadovoljstva u slušanju neskladne buke saobraćaja i slikovitih povika trgovačkih putnika. Zapitao je, ne okrenuvši se:

„Zakija, ti si?”

„To sam samo ja, oče.”

Slepac je okrenuo lice ka svom sinu i zakovao za njega intenzivan pogled čoveka koji napipava put kroz tminu, izgledao je kao da pokušava da raspozna u njemu znake radosti ili tuge. Oči su mu sačuvale normalan izgled jer je famozni udarac pendrekom naškodio jedino optičkom nervu. Uprkos tome, stari Moaz je tokom godina stekao onu grimasu ozbiljnosti i duboke mudrosti koja postoji kod slepaca šupljih očnih duplji i prestravljuje većinu ljudi. Osama se često pitao da li je slepilo činilo čoveka produhovljenijim ili je to bila samo glupa praznoverica. Nikada nije uspeo da analizira ovaj fenomen.

„Dobrodošao da si, sine. Upravo sam razmišljao o dobrobiti revolucije. Imam utisak da se ljudi u kraju više kreću, da su aktivniji. Čujem ih kako se smeju i obraćaju jedni drugima na duhovit način, kao da je život za njih postao nešto prijatno. Lakše mi je što svaki dan mogu da konstatujem da sreća više nije privilegija moćnika.”

Osama sede na stolicu pokraj oca i razočarano baci pogled kroz prozor. Slepac je bio u pravu. Samo što je ono što se njemu činilo kao komešanje nastalo usled tekovina revolucije bilo samo rezultat neumitnog porasta stanovništva. Sigurno je zaboravio da su njegovi sunarodnici oduvek imali smisla za humor, kakve god bile ideološke okolnosti. Reklo bi se da ga udarac pendrekom nije samo oslepeo nego mu je i pomutio sećanje. Kao i obično, Osama se nije upuštao u raspravu o zaslugama revolucije koje su postojale samo u duhu njegovog oca. Smatrao je da je zdravije skrenuti razgovor ka nekom trivijalnijem predmetu i raspitivao se gde je ona grozna kućna pomoćnica Zakija, koja je olako shvatala svoje radno vreme.

„Zakija još nije došla?”

„Sad će, samo što nije. To je čestita žena, vrlo je dobra prema meni.”

Osama je morao da prizna da je soba bila čista, nameštaj ispoliran, a kućna haljina koju je otac nosio bila je pažljivo oprana i ispeglana. Pa ipak, sumnjičio je čestitu ženu da je gajila bračne pretenzije prema bogalju. S obzirom na to da je davao mnogo novca za brigu o starcu, mora da je mislila da je on neki bankar ili krivotvoritelj novca. Osim toga, zauzimala je nabusit stav žene koju su jedan za drugim napuštali svi muževi koje je uspela da prevvari pomoću vradžbina. Sama ideja da bi ona mogla da postane njegova maćeha bila mu je

toliko odvratna da ni za trenutak nije oklevao da upozori oca - putem estetskog suda - na spletkarenje te ženke koja bi bila presrećna da se konačno preuda za slepog čoveka.

„Zameram joj samo jednu stvar. Stvarno je mnogo ružna.”

„Šta me se tiče da li je ružna! Bilo bi mi svejedno i da je lepa. Zaboravljaš, sine moj, da sam slep.”

To podsećanje na očiglednost uronilo je Osamu u gorko sanjarenje. S vremena na vreme zaboravljao je na očev nedostatak. Ali, biti rasejan do te mere da je zaboravio na to da bi otac mogao da mari za dražesne ili neprivlačne osobine jedne kućne pomoćnice to je već bilo zabrinjavajuće. Hteo je da pređe preko svoje omaške i da više ne odugovlači sa iznošenjem razloga svoje posete.

„Oče, oprost mi što nisam došao ranije. Bio sam zatrpan poslom. Danas sam morao satima da se raspravljam sa jednim preduzimačem, nekim veoma značajnim čovekom za državu, sa kojim mi je bilo vrlo teško da pregovaram. U pitanju je bila jedna velika porudžbina cementa. Ali sam, na kraju, ipak uspeo da zaključim posao. A i doneo sam ti nešto novca.”

Osama je izvukao novčanik od krokodilske kože koji je ćapio preduzimaču, izvadio iz njega nekoliko novčanica od deset livri i položio ih sa izvesnom neprijatnošću ocu na kolena, kao da je ovaj mogao da pogodi njihovo poreklo. Ponekad je imao utisak da slepac nije bio naivan u pogledu njegovog uspona na društvenoj lestvici i ostao je da vreba očev izraz lica, misleći da će na njemu ugledati saučesnički osmeh. Ali strogo lice, oplemenjeno nesrećom, nije otkrilo ni najmanji znak dosluha. Razuveren, obavivši svoju dužnost, preostalo mu je još samo da ubedi starca da napusti ovu kuću izvesne smrti pre nego što bude prekasno. Ovaj razgovor, koji je ponavljao svaki put kada bi ga posetio, imao je bar tu prednost što je ublažavao njegov strah pred perspektivom skorog preseljenja. Bilo mu je sve mučnije da se upušta u tu klopku načinjenu od greda i propalog kamena koja je pretila da se obruši na najmanji potres.

„Oče, moramo da razgovaramo.”

„Slušam te, sine. Imaš li nekih problema?”

„Velikih. Brinem se za tvoju sigurnost. Treba pod hitno da napustiš ovu kuću. Može da se sruši svakog časa, dovoljno je da ulicom prođu malo natovarenija kola ili da zavrišti neka komšika grdeći

svoju decu. Molim te da mi veruješ.”

Stari Moaz podiže ruku kao da je hteo da pridrži zgradu i spreči neminovnu nesreću.

„U Alahovim smo rukama, sine. Ne smemo ništa protiv njegove volje. Ako ova kuća mora jednog dana da propadne, to će se desiti po njegovoj odluci. A što se mene tiče, rekao sam ti, ne želim da odem iz ovog kraja. Ne želim da umrem u inostranstvu.”

„Ali ne radi se o tome da odeš u inostranstvo. Samo ti predlažem da te smestim u kuću koja će doleteti nekoliko godina pre nego što se sruši. Ima ih još, i to čak u ovom istom kraju. Ja ću te preseliti. Tako neću morati da se brinem za tvoju sudbinu dok se bavim poslovima od velikog značaja za našu zemlju. Da li želiš da naneseš štetu zemlji svojom tvrdoglavošću?”

„Ako sam se ogrešio o državu, država će mi oprostiti. Ali ti ne moraš da se mučiš zbog mene. Kraj mi je blizu i ne marim mnogo kako ću umreti. Hteo sam nešto da te zamolim s tim u vezi. Želeo bih da da mi kupiš nekoliko stolica, možda jedno tuce. Nemoj, molim te, da zaboraviš. To nije hitno, ali bolje je razmišljati o tome unapred, računam na tebe, ti si dobar sin.”

Osama je ostao za trenutak zaprepašćen pitajući se da li je to njegov otac pobenavio ili namerava da priredi zabavu u čast godišnjice revolucije. Nije se usuđivao da ga pita, bojeći se da će mu ovaj poveriti upravo neku takvu zamisao. Kuća zasigurno neće izdržati još dugo, naročito pod navalom tolikog broja gostiju. Ali kakvih gostiju? Njegov otac je viđao samo Zakiju, kućnu pomoćnicu. Da li je moguće da je ona postigla svoje i da starac razmišlja da raskošno opremi svoj stan računajući na to da će se oženiti? Ova pretpostavka je toliko uzburkala Osamu da je viknuo kao da se budi iz košmarnog sna:

„Stolice! Šta će ti dvanaest stolica?”

„Razmišljam o ljudima koji će doći na moju sahranu. Ne bi trebalo da stoje. To bi bilo nepristojno.”

„Koji ljudi, oče? Zar ti poznaješ mnogo ljudi?”

„Biće tu moji nekadašnji drugovi iz fabrike. Siguran sam da nisu zaboravili da smo se zajedno borili i da sam zadobio udarac pendrekom koji me je oslepeo. Možda će i revolucionarna vlada poslati nekog od svojih ministara. Za njega će biti ova fotelja koju si mi pok-

lonio i koja će biti slobodna po mojoj smrti. Moći će da sedne u nju i da se ne oseti strano. Vidiš, ja sam sve predvideo kako bi se moja sahrana odigrala pristojno i dostojanstveno.”

Osama umalo nije prasnuo u smeh zamišljajući članove vlade kako sede u fotelji od crvenog pliša sa pozlaćenim drvetom kao u kakvoj ministarskoj kancelariji, ali se sažalio na slepčevu nerazumnost i, razveseljen, uspe da se savlada. Znači, stari Moaz je, posle toliko godina, još uvek verovao da će se njegovi nekadašnji drugari iz fabrike setiti njegovog junaštva tokom demonstracija i da ga vlada smatra za stradalnika rojalističke represije. Ovako poremećena slika o ljudskom ponašanju zasluživala je ono poštovanje koje dugujemo alijeniranim osobama.

„Naravno”, reče. „vlada ti sigurno duguje bar medalju za tvoju hrabrost pod monarhijom. Razgovaraću o tome sa jednim prijateljem koji je na visokom položaju u administraciji. Jedno odlikovanje ne košta mnogo, a oni će konačno oprati svoju čast zbog toga što su te tako dugo ostavili po strani.”

Osama je bio rešen da mu sam kupi medalju, ali je starac odmahnuo glavom u znak odbijanja, a njegovo obično smireno lice se namrštilo kao da mu je ideja o počastima delovala odbojno.

„Ja ne želim medalju. Zahvaljujem Alahu što mi je podario sina kao što si ti. Ako me poštuju u ovom kraju, to je zato što ti imaš uspeha u poslu. Ako bi vlada nekome morala da da medalju, onda bi trebalo tebi da je da, sine moj. Ja ću umreti zadovoljan, sa saznanjem da revolucionarne vlasti cene tvoj talenat.”

Dobiti od vlasti odlikovanje kao nagradu za njegov talenat bila je izvrsna ideja koju je Osama ocenio kao vrhunac poruge. Svakako, nisu sve vlade sveta škrtarile u deljenju skupocenih počasnih odlikovanja koja podržavaju njihovu vlast, ali je bilo potpuno neverovatno da bi oni uopšte mogli da razmišljaju da dodele jednu takvu sitnicu skromnom lopovu sa margine. U svakom slučaju, to što mu vlasti nisu bile naklonjene nije sprečavalo Osamu da sebi čestita svaki put kada bi svojim džeparoškim talentom uspeo da umanjiti prevarantski profit jednog od tih šakala sa odlikovanjem ili bez njega. Za trenutak je začutao, likujući u sebi, još uvek pod uticajem tog komičnog i zavodljivog razgovora sa ocem. Ovaj je pripisivao to ćutanje tuzi svoga sina zbog njegovog odbijanja da se preseli iz te kuće koju

je vreme, svakako, dokrajčilo, ali je zato vera njenih stanara garantovala njeno trajanje. Pa reče mudro, pozivajući se na providenje:

„Ova kuća je, sine moj, sagrađena pre sto godina. Zašto bi se sada srušila? Većina kuća u ovom kraju je još starija. Uostalom, ovde ima stanara koji ne bi imali gde da pobegnu. Zar da ja budem jedini koji beži od nesreće? Ako nebesa tako narede, deliću sudbinu mojih komšija.”

Osama je znao da je njegov otac milosrdan prema bližnjima, ali njegova namera da se žrtvuje sa čitavom grupom stanara prevazilazila je obično sažaljenje i otkrivala nerazumni ponos, ultimativno izazivanje nepravde. Mladić je bio veoma uzdrman zbog toga, kao da se pojavila nekakva prefinjena i gola žena u pustinjском predelu. Stari Moaz, dakle, nije sve izgubio, očuvao je u svojoj večitoj tmini jedini luksuz siromaha - to dostojanstvo koje ga je nekada povelu u borbu protiv jarma. Samo što taj ponos, zakopan kao blago pod dobroćudnim crtama starca s jednom nogom u grobu, sada može da mu posluži samo da bi prkosio prirodnoj nesreći oduvek upisanoj u zidovima ove trošne kuće. Sve je to bilo bolno, ali Osama nije osećao nikakvu naklonost ka takvoj vrsti kolektivnog i demokratskog samoubistva. Vreme njegove posete doseglo je neophodnu pristojnost i spremao se da pođe kada se prolomio jeziv zvuk udarca na vratima. Ti udarci su odzvanjali u Osaminim ušima kao kobno pucketanje, uvod u obrušavanje kuće. Skočio je sa stolice i poželeo da poleti i sa sobom ponese oca pravo na ulicu, kada ga je Zakijin ulazak u prostoriju zaustavio u zaletu. To je bila žena od nekih četrdeset godina, gigantskih oblina, toliko ružna da je ličila na one prokletnike što izgaraju u plamenovima pakla, i koja se, usput, nije libila da razvali vrata kako bi najavila svoj dolazak. Grubost manira i manija uništavanja predmeta koji su mogli da joj se nađu na putu činili su od nje idealnog tvorca opasnosti koja je neprestano lebdela u vazduhu. Jedna takva žena mogla je samo malo žustrijim pokretom da raznese čitavu tvrđavu. Nepotrebno je reći da njeno prisustvo u prostoriji nije najavljivalo ništa dobro po Osaminu sigurnost, što je u njemu samo pojačalo želju da što pre napusti ovo mesto koje se naglo pretvorilo u pravu katastrofu.

Zakija je prvo otišla da odloži torbu sa namirnicama u neki ćošak u kuhinji, a zatim se okrenula ka Osami i uzviknula grlatim, muškoban-

jastim glasom:

„Evo ga najlepší, najslavniji princ nad prinčevima! Neka te Alah čuva, ekscelencijo!”

Pohitala je ka Osami kao vampiruša žedna krvi i zgrabila mu ruku da je poljubi. Ali je mladić brzo izvukao trgnuvši se, užasnut tim groznim dodirom.

„E pa”, reče on, „pošto si ti već tu, moći ću da krenem. Imam mnogo posla danas. Da si se dobro pobrinula za mog oca, inače ću te zaklati.”

Samo što je izašao na ulicu, Osama se osetio radosnim, kao osuđenik na smrt koga su pomilovali u poslednjem trenutku. Ubrzao je korak, želeći da odmakne što dalje od te nesrećne kuće. Odagnavši, konačno, bojazan da bi mogao da doživi istu sudbinu kao i pedeset stanara zgrade koju je podigao besramni preduzimač, povratio je dobro raspoloženje i zajedljivost stopivši se sa gomilom koja se kretala siromašnim kvartom u kome je svako čudo bilo moguće. Etika mu je zabranjivala da operiše među sirotinjom, a misli mu je zaokupljalo pismo čije bi objavljivanje moralo trijumfalno da dokrajči već dobrano načet ugled onoga kome je namenjeno, ali isto tako i onaj još vredniji, ugled njegovog saučesnika - ministrovog brata - koga javnost još uvek ne poznaje. Koliko god bio zadivljen činjenicom da poseduje takav dokaz protiv brata jednog eminentnog člana vlade, očajavao je što nije znao kako da ga iskoristi. Postavši, božjom voljom, čuvar skandala koji je dosezao ministarske razmere, osećao je obavezu da raširi vest o tome po čitavoj zemlji, čak i izvan njenih granica, kako bi zabavio druge narode, manje informisane o lopovluku svojih vladara. Ali kako pokrenuti tako ambiciozan poduhvat? Ponuditi pismo nekim novinama bilo bi previše lako, a podrazumevalo bi i izvestan rizik po njega samog. Ispao bi prilično naivan da se pojavi sa ovakvom bombom pred nekim glavnim urednikom koji bi se, ako je plašljiv po prirodi, prepao da ne izgubi posao. Sve novine su imale novca i to bi se završilo tako što bi se afera zataškala, a poslušne i nečasne sudije, povrh svega bliske velikim lopinama, optužile bi njega. Osamino urođeno nepoverenje prema svim društvenim kategorijama teralo ga je da pronade neko još neoprobano rešenje koje bi mu omogućilo da ostane u savršenoj anonimnosti. Posle uzaludnog razmišljanja o svim mogućim sredstvima

shvatio je da sam neće naći nikakvo rešenje i da mora da podeli sa nekim tu tajnu, koja je, kako je vreme proticalo, postala previše teška da bi je sam nosio. Ne sa bilo kime, već sa nekim slobodnim umom, rasterećenim, bez žene i dece, koji nema nikakav posao da sačuva. Nije poznavao nikoga ko je odgovarao ovom detaljnom opisu osim lopova, soja koji se malo interesovao za politiku i iz principa više voleo mrak ilegale od bolesnog svetla ugleda. Podstaknut glupavom nadom, počeo je da se zagleda u lica ljudi oko sebe, pokušavajući da iskopa u toj vrevi bića savršeno ravnodušnih na njegov problem, nekog nepoznatog genija koji bi znao da ga posavetuje. Svuda unakolo bila su samo prosta lica plebsa potčinjenog svojim najhitnijim i najkonkretnijim potrebama, u čijim očima jedan političko-finansijski skandal, manje ili više, nije nikako mogao da promeni njegovo viđenje sveta. Uskoro mu je dosadio taj smešan pokušaj i ubrzao je korak, rešen da napusti tu odvratnu četvrt koja nije mogla da donese nikakvu utehu njegovoj gorkoj usamljenosti glasnika sramote.

Ojađen što ne može da zabavi svoje sunarodnike tako zanimljivim skandalom, Osama se na brzinu izmigoljio, na štetu svog lepog odela, kroz gomilu dronjavih lica da bi, u bašti nekog kafea, primetio svog učitelja zanata - Nimra, kome ravnog nema. Iako mu je glava bila obrijana a čupava brada pokrivala pola lica, ova iluzorna promena njegove pojave, sa ciljem da se zavara policija kojoj su njegove crte lica bile dobro poznate, nije mogla da prevari Osamu, u čijem je sećanju slika prvog susreta sa njegovim bivšim učiteljem ostala neizbrisiva. Nije video Nimra nekoliko meseci jer je učitelj, uprkos svojoj glasovitoj spretnosti i upravo zbog takve reputacije, često boravio u zatvoru. Radostan kao dete koje je pronašlo zagubljenu igračku prišao je čoveku koji se zanimao bezobzirnim srkutanjem čaja, čineći to kao kakav sirotan koji je sebi priuštio prolazno i retko zadovoljstvo.

„Zdravo da si, Nimre! Alah ti uslišio sve molitve! Tražio sam te, moj vrli učitelju.”

Nimr podiže glavu i osmotri Osamu pogledom onoga koji se gnuša neprirodnih reči.

„Kučkin sine! Kako si mogao da me tražiš kad si znao da sam u zatvoru?! Nije te sramota da lažeš svog bivšeg učitelja?! Uostalom, šta tražiš u ovom šugavom kvartu?”

Videći bivšeg učitelja kamufliranog u pripadnika nekakve verske zajednice, Osama se osećao pomalo odgovornim zbog tog žalosnog preobraćenja. Nimrova naprasna pobožnost izgledala je kao mentalno zastranjenje nastalo usled profesionalnog opuštanja. Smatrao je da će učiniti dobro delo ako lažnim iskazom razbudi svest čoveka koga su nesrećne okolnosti gurnule u misticizam pre njega.

„Časti mi, tražio sam te. U novinama koje čitam svakog jutra pisalo je da su te pustili na slobodu, ali nisu pomenule gde stanuješ. Ali ja sam znao gde da te nađem.”

Učitelj nije bio ljubitelj novina jer je bio nepismen, tako da Osama nije morao da brine da će ovaj moći da mu protivreči, uprkos velikoj laži koju je izrekao. Nimr je, izgleda, vagao istinitost ovog neproverljivog objašnjenja, pa je tako sujeta pobedila njegovu nevericu. Bio je nekoliko godina stariji od Osame i uživao je veliki autoritet među svojim kolegama. On je obučio čitavu jednu generaciju džeparoša koji su prečešljali grad uzduž i popreko, blagosiljajući njegovo ime. Siromašno obučen u krpe i dronjke, na granici pristojnosti, prezrivo je posmatrao licemernu eleganciju svog omiljenog učenika. Dugo ga je ova elegancija, nespojiva sa moralom emancipovanog proletera, šokirala kao kakvo izdajništvo. Otkad je posećivao bogate četvrti u potrazi za žrtvama među velikim lopovima prestonice, mladi čovek se udaljio od njegove sfere aktivnosti i žalio je, sa trunkom osvetoljubivosti, gubitak učenika koji je toliko obećavao. Osamina inteligencija u zanatu koji ga je naučio obilovala je, izgledalo je, njegovim učenjem, što je za učitelja koji je verovao da je nepravaziđen u svojoj struci bilo neoprostivo.

„Moram da priznam da za izdajnika lepo izgledaš. Ali ne mogu da ti čestitam na tome. Izdao si me svojim svetogrdnim metodama, mene - tvog učitelja, a sa mnom i celu našu branšu.”

„Kako sam te izdao?! Ja kradem od bogatih, što će reći od lopova! Je li to izdaja?”

„Naučio sam te da kradeš, a ti sada koristiš svoj talenat po bogatim četvrtima, poričući svoje poreklo i svog učitelja. Više nismo na istoj strani. Ostalo ti je još samo da kupiš sportska kola u kojima ćeš izlaziti. Možda ću ti se tada diviti. Za sada mi izgledaš kao mladi paun koji se ponosno šepuri svojim perjem.”

„Pre nego što si otišao u zatvor, objasnio sam ti zbog čega se

ovako prerusavam. Dok operišem u izvesnim krugovima ovako obučen, niko se ne usuđuje da me pomeša sa nekim lopovom. Tako sam umanjio sve rizike.”

„To ti i zameram. Nema ništa nemoralnije nego krasti bez rizika. Rizik je ono što nas razlikuje od bankara i njima sličnih, koji praktikuju legalizovan oblik krađe pod okriljem vlade. Nisam ti usadio svoje umeće da bi ti postao glumac kradljivca kome je jedina briga kako da se dopadne svojoj publici.”

Osama nije bio ni najmanje uvređen ovakvim osudama bivšeg učitelja. Smešio se jer je znao da je ova dijatriba samo naopak način proslave njihovog ponovnog susreta. Nimr je bio previše ponosan da bi propustio priliku da izrazi bes zbog ogrešenja o sveta pravila svog umeća. Osama nije nikada zaboravio u kakvom je fizičkom i psihičkom rastrojstvu bio kada je upoznao onoga koji će postati njegov učitelj i podrška tokom školovanja. Pre nekoliko godina, kada je želeo da pomogne svom obogaljenom ocu, napustio je studije, smatrajući da je, naučivši da čita i piše, stekao vrhunsko obrazovanje i da će mu biti lako da nađe dobro plaćen posao. Ali, brzo se razuverio. Njegovo znanje nije nikome bilo potrebno. Raznosač, čistač cipela, prodavač kikirikija, domar, poznao je muku pečalbara u potrazi za hlebom nasušnim. Zatim je usledio dugačak period nezaposlenosti tokom koga je prosjačenje bilo njegov jedini posao i izvor prihoda. Bolno iskušenje - jer je imao zdravo telo, bez ikakve vidljive mane - prosjačenje se nije pokazalo kao unosna rabota. Osama je bio u nezavidnom položaju u odnosu na sve bogalje, koji su uporno upražnjavali taj kraljevski posao oslobođen poreza. U napadu ludila, pomislio je da sebi odseče ruku ili nogu kako bi udovoljio pobožnim donatorima koji su se lako pecali na otvorene rane i osakaćena tela. Na kraju je, izgladneo i na ivici samoubistva (bilo je tako lako umreti bacivši se pod točkove svih onih kola koja se žure da vas pregaze), seo na rub trotoara, mrmljajući sav svoj očaj sebi u bradu i iščekujući da prođe neki autobus ili kamion natovaren lubenicama koji će mu zagarantovati neminovnu smrt. U tom trenutku, nekakva individua razdraganog lica i opuštene pojave poput kakvog gospodara ološa, videvši ga u tako delikatnoj situaciji - intenzivan saobraćaj je činio rub trotoara podjednako opasnim kao što je i ivica vulkana usred erupcije - veličanstveno mu je bacila novčić od dvadeset pijastra. Ta

individua nije bila niko drugi do Nimr, koji je upravo oteo novčanik jednom debelom preprodavcu brašna i po svom običaju delio svoje nezakonito bogatstvo siromasima, čime je davao svom zanatu onu društvenu nijansu koja se obično pripisuje legendarnim banditima. Bio je zapanjen videvši Osamu kako uzima novčić i vraća mu ga, govoreći razočaranim tonom čoveka u agoniji da mu novac nije potreban. Pred tim jadnikom koji prezire njegovu milostinju, Nimr je namirisao tragičan slučaj izuzetne složenosti, te sede kraj Osame kao kakav arheolog koji je otkrio lažnu mumiju u muzeju. Mladić isprva nije odgovarao na njegova pitanja, ideja o samoubistvu još uvek ga je progonila, a ovaj nepoznanik u čije je dobre namere sumnjao i koji je, povrh svega, bio nemoćan da mu pomogne jedio ga je svojom indiskretnošću. Ali Nimrova zapitkivanja su na kraju ublažila njegov bol i neka bratska veza uspostavila se između njega i čoveka koji će ga uskoro naučiti kako se osloboditi fatalnosti. Kroz monolog ispresecan dahtanjem, Osama je prepričao svoju golgotu tragaoca za poslom i jalovo iskustvo hendikepiranog prosjaka bez telesnih mana. Dodao je da je odlučio da se ubije i da je, sedeći na trotoaru, iščekivao da prođe neko krupno vozilo koje će mu obezbediti brzu smrt. Zadivljen tolikim poštenjem u takvom stanju rastrojstva, Nimr mu je pomogao da ustane i odveo ga najpre da pojede porciju boba u obližnjem restoranu. Dok se Osama vraćao sebi uz ovo okrepljujuće jelo, ispričao je svom štićeniku svoj čudesan život, slobodan život sastavljen od niza krađa. Bio je, što bi se reklo, džeparoš, od svoje najranije mladosti, i postao je profesionalac visokog nivoa, sposoban da prenese svoje umeće i najzaostalijim sugrađanima. S vremena na vreme dešavalo mu se da ga uhapsi policija, ali mu zatvor nije mnogo smetao, naprotiv, to je za njega bilo ravno lekovitom odmoru. Izlazio je odatle okuražen i okrepljen, spreman da nastavi sa svojom aktivnošću, kao kakav činovnik posle bolovanja. Pošto mu je naširoko izložio svoju slavnu karijeru, izjavio je da je raspoložen da prenese svoju veštinu jednom dečaku kao što je on, koji zna da čita i piše, što je retkost za bratiju sastavljenu od nepismenih i politički neopredeljenih članova. Opčinjen ovim izuzetnim regrutovanjem, Nimr je razvio pred mladićem teoriju o krađi kao pravičnom preuzimanju sitne zarade od strane siromašnih u svetu u kome se veliki lopovi na vrhu socijalne lestvice nekažnjeno bogate.

Isprva zatečen onim što je upravo čuo, Osami nije trebalo dugo da shvati (jelo od boba proizvelo je u njegovom mozgu istu izoštrenost misli kao i grumen kvalitetnog hašiša) jednostavnost govora koji je odbacivao kao varljive i apokrifne sve vrednosti koje je priznavalo mnoštvo potčinjenih. Zahvalan i utešen tom novom, vatrenom etikom, prihvatio je predlog svog spasioca, ne sumnjajući da će se jednog dana pokazati spretnijim od svog budućeg učitelja u toj profesiji staroj koliko i ljudski rod. Čitave zime Nimr ga je podučavao kako da ovlada lakoćom pokreta prstima koja krase virtuoznog pijanistu, ali i veštog džeparoša. Zatim ga je pustio u prirodu, srećan što je obavio dobro delo za koje se nadao da će mu biti uračunato na sudnji dan. Osama se nije pokazao nedostojnim tog ubrzanog učenja i često je viđao svog profesora u godinama tokom kojih su radili u istim sektorima prestonice. Nimr je, sa svoje strane, bio zadovoljan što je naslutio da kod njegovog đaka postoje osnovni kvaliteti neophodni za taj tajnoviti posao, koji zahteva, osim spretnosti, i revolucionarnu svest. Ali onda kada je Osama smislio da se obuče kao princ iz bajke da bi ušao u sfere rezervisane samo za velike lopove, prilike za susret postale su sve ređe. Nimr, koji je i dalje uporno štrp-kao svoj dobitak iz uglavnom tananih džepova svojih sugrađana, sa mukom je izbegavao intervencije konzervativne i nemaštovite policije. Budući da je često bio prinudni gost kaznene administracije, dešavalo se da mesecima ne vidi svog genijalnog učenika.

Nimr se trudio da ostane što duže džangrizav i čvrstih uverenja. Računao je da još dugo održi to neprijateljsko raspoloženje, ali je, na kraju, pred Osaminim obešnjačkim osmehom, prestao sa tim pretvornim durenjem. Po svoj prilici, mladić se nije obazirao na njegove primedbe. Štaviše, baš ga je bilo briga.

„Opraštam ti”, reče, „jer te smatram za svog sina. Kućkinog sina, ali ipak mog sina. Nadam se da nisi zanemario ono što sam te naučio otkad radiš među otmenim svetom.”

„Oduvek sam radio onako kako si me naučio. Osim što se otmeni ljudi raspoznaju po tome što su im novčanici deblji. Kradem od njih, a oni me poštuju, čak me i policajci koje srećem pozdravljaju sa poštovanjem.”

„Ne sumnjam. Ti ljudi su previše glupi da bi ti pročitali zanimanje sa čela.”

„A kako bi i mogli? Okićen sam svim znamenjima uspeha. Veruju da sam bogat. U tim krugovima se veruje da su samo siromasi kradljivci. To je sujeverje koje potiče još iz antike i koje savršeno odgovara mojim poslovima.”

„Eto čemu služi nauka. Razumem da jedan pametan mladić kao što si ti ne može da se zadovolji običnim krađama. Alaha mi! Ti si kradljivac budućnosti. Vidi se da ti je školovanje poslužilo.”

„U školi sam naučio da čitam i pišem. To mršavo naukovanje za mene je bio najsigurniji put da umrem od gladi u poštenju i neznanju. Ti si mi prvi otvorio oči o sveopštoj pokvarenosti. Kada shvatiš da su jedini pokretači ljudskog roda krađa i lopovluk, to je onda prava inteligencija. A ti nisi išao u školu. Otkad sam te sreo, kradem mirne savesti i punog srca. I više od toga. Imam utisak da svojom aktivnošću doprinosim boljitku zemlje jer trošim vešto ukraden novac bogatih trgovaca, koji bi bez mene i meni sličnih srljali pravo u propast.”

Nimru se učinilo da ova diploma rodoljubivosti, koju je Osama sam sebi dodelio, izdaleka prevazilazi njegovo strogo učenje. Njegov učenik je usrdno pomeo sve predrasude vezane za svoju profesiju i izgradio filozofiju koja je oplemenjivala lopova, uzdizala ga u rang militantnog nacionaliste. Nimr se nije usuđivao da u to poveruje, ali je razmislio i priznao da je ovo fantastično viđenje krađe opravdano. Istina je da su lopovi činili da novac cirkuliše jer bi inače, bez njihovog zanata, uvek ostajao u istim džepovima. Od tako nesrećne situacije ozbiljno bi patila čitava trgovina zemlje. Premeštajući novac iz jednog džepa u drugi, krađa je omogućavala unilateralni transfer i oživljavala umrtvljenu trgovinu. Pretresajući ovo realističko rezonovanje, Nimr se osetio iscrpljenim i poželeo je da odmori svoj um, otežao od višemesečnog boravka u zatvoru. Stade da posmatra Osamu pogledom jednog turista koji pilji u Sfingu u iščekivanju poslednjeg otkrovenja.

Poniznost nije bila njegova jača strana i Osama je već video sebe kao statuu od masivnog zlata pred kojom se klanja njegov bivši učitelj, zasenjen njegovom analizom krađe u vidu patriotske vrline.

„Mogao bih da postanem i ministar ako bih to želeo”, rekao je tonom osobe koja okleva da prihvati posao u bakalnici.

„Časti mi”, uzviknuo je Nimr, „uspeh ti je pomutio razum. Neka te

Alah čuva od takvog nauma.”

„Nisam poludeo i to nije ništa nemoguće. Slušaj, ispričaću ti nešto neverovatno. Već satima tražim osobu kojoj bih mogao da se poverim. Reći ćeš mi šta misliš o tome.”

Okrenuo se i bacio pogled na mršavu klijentelu kafea, najurivši jednom psovkom, kojom je obuhvatio čitavu familiju, malog skupljača pikavaca koji se muvao oko njihovog stola, a zatim, nagnuvši se ka Nimru, ispriča mu sa uzbuđenjem jednog atentatora od početka do kraja priču o pismu nađenom u novčaniku nekog preduzimača, autora genocida nad pedesetak stanara počinjenog iz radne atmosfere kancelarije.

„Vidiš da je i ministar umešan u ovaj skandal. Ko kaže da on nije saučesnik svom bratu? Ako je tako, zašto jedan lopov mojih sposobnosti ne bi bio kandidat za ministra? Ministarstvo finansija bi mi, na primer, najviše odgovaralo.”

„U pravu si”, potvrdio je Nimr, „ali ti nisi talentovan za laž. Da li bi mogao da lažeš svaki dan, čak i praznicima, kao što to može jedan ministar?”

„To je samo navika. Mislim da bih to mogao da postignem pod tvojim nadzorom, dragi moj učitelju.”

Prasnuli su u smeh, probudivši svojim veseljem nekog usnulog starca na klupi naslonjenoj uza zid kafea, koji ih je počastio kletvom na račun bestidne mladosti koja ne poštuje san radnika. Napad starca koji se odmarao od svog nekadašnjeg rada samo je uvećao njihovo veselje. Nimr je sačekao da starac ponovo zaspi kako bi upozorio Osamu na opasnost koja se krila u čuvanju tako kompromitujućeg pisma.

„Ovo pismo je zlokoban dobitak. Šta ćeš učiniti sa njim?”

„Još uvek ne znam. Potreban mi je savet. Ali, osim tebe ne poznajem nikog u koga bih mogao imati poverenja.”

„Mogu samo da te posavetujem da spališ to pismo. Što pre, to bolje. Pusti te kučkine sinove da se sami među sobom proždiru. Šta se nas tiče jedan skandal više ili manje?”

„Sigurno ga neću spaliti. Nadam se da ću moći da izvučem iz njega makar neku zabavu.”

„Kakvu zabavu?”, upita Nimr zapanjeno.

Osama nije odgovorio. Pitao se da li će ga slučaj, koji ga je izabrao

da bude izaslanik skandala, navesti na neko zabavno rešenje. I dok je iščekivao da mu slučaj bude naklonjen, sažaljivo je posmatrao suveren narod kako gmiže pod suncem, ravnodušan na vesti iz sveta, a naročito na njegov problem. S obližnjeg stola začula se svađa dvojice nesrećnih radnika, verovatno ostalih bez posla. Osama je, po pozivanjima na njihove pretke, shvatio da je jedan hteo da plati piće ovom drugom, a da je ovaj drugi nabusito odbijao tvrdeći svom kompanjonu da potiče iz bogatije porodice nego što je njegova. Svađa se konačno završila nekom vrstom prijateljskog pakta po kome je svako platio svoju konzumaciju. Samo što su rešili problem, nestali su iz kafea.

„Alaha mu!”, uzviknuo je Nimr. „Ovi kreteni su me svojom smešnom svađom podsetili na čoveka koji bi mogao da te posavetuje. Možda zato što bi ga ponašanje ove dvojice šugavaca oduševilo. To je najizvanredniji čovek koga znam, ali šta vredi da ti pričam o njemu. Bolje da ga vidiš i čuješ.”

„Baš bih voleo da znam”, zapitao je Osama, „kako si mogao da upoznaš takvog čoveka?”

„Upoznao sam ga u zatvoru. Možda će ti se učiniti neverovatnim, ali ima mnogo prosvećenog sveta koji truli u zatvoru zbog prestupa u mišljenju. To su revolucionari koji žele da promene društvo.”

„Ja nemam poverenja u većinu tih revolucionara. Uvek završe kao političari koji su se opametili i brane to isto društvo koje su u prošlosti omalovažavali.”

„To nije slučaj sa ovim čovekom. Naprotiv, on radi na istrebljenju svih političara. On je čuveni pisac i novinar. U svojim tekstovima tretira sa najvećim podsmehom svu vlast i groteskne ličnosti koje je snose. U jednom članku tvrdio je da je predsednik jedne velike strane sile debilan i nepismen čovek zbog čega je naša vlada pretrpela jedan od najozbiljnijih diplomatskih incidenata. Osuđen je na tri godine i tešku kaznu zbog tog ispada. Ponavljam ti, to je izuzetan čovek, jedinstven. Šalio se sa svojim dželatima čak i kad su ga mučili.”

„A zašto su ga mučili?”

„Političari su hteli da znaju ko ga je informisao o debilitetu predsednika o kome je govorio. Bili su ubeđeni da to nije sam izmislio.”

„Alaha mu svemoćnog”, uzviknuo je Osama, „policajci su stvarno

duhoviti!”

„Kako možeš da kažeš da su ti krvnici duhoviti? Veruj mi, oni su ozbiljni. To sam zaključio po modricama od udaraca koje sam dobio. Danima su radili sve samo da saznaju ime njegovog doušnika. A on, iz čiste zabave, dao im je ime nekog novinara odanog vlastima. To ih je umirilo i ostavili su ga na miru.”

Osamu je toliko poneo entuzijazam nakon ove priče da mu se činilo da mu je boravak u zatvoru preko potreban kako bi popunio praznine u svom viđenju sveta.

„Zavidim tom čoveku”, rekao je. „Tako bih voleo da sam na njegovom mestu. Biti tako blizu gluposti neverovatno je bogatstvo za duh.”

Nimr nije bio siguran da je shvatio šta je Osama time hteo da kaže. Njegov bivši učenik ga je sve više iznenađivao elokvencijom. Počeo je da sumnja da je Osama pušio hašiš kako bi dostigao takav nivo inteligencije.

„A ti”, nastavi Osama, „jesu li i tebe mučili?”

„Ja sam lopov. Ne muče oni one od kojih žive. Plata policajaca zavisi od ljudi moje vrste. Ja nisam nikada razmišljao o tome da svrgnem vlast i zadovoljan sam svim vladama. Nijedan politički režim me neće sprečiti da kradem. Siguran sam da ću se zauvek baviti svojim poslom. A takva vrsta sigurnosti ne postoji ni u jednoj radničkoj kategoriji. Da li si nekad sreo nezaposlenog lopova?”

„To je savršeno razumno”, priznade Osama. „Osim ako te ne podvrgnu mučenju kako bi saznali ko te je naučio da kradeš.”

Ponovo su prasnuli u smeh ispresecan glasnim psovkama na račun svih mučitelja i njihovih zlih pomagača. Razdražljivi starac usnuo na klupi otvori oči, pogleda tužno ovu dvojicu koja su se smejala, ali ne reče ništa, verovatno savladan umorom. Nekoliko danguba se zaustavilo pred kafeom, diveći se tom energičnom prizoru cerekanja kao da se pred njima odvijala predstava sa marionetama. Osama im je preporučio da odu da pogledaju trbušnu plesačicu koja je nastupala u nekom izvikanom kabareu na putu Piramida i tako ih, na ironičan način, uklonio s vidika. Zatim se okrenuo ka Nimru:

„Gde možemo da nađemo tog čoveka? Po onome što si mi rekao o njemu, to je neko koga sam oduvek tražio. Već ga osećam kao svog brata. Znaš li gde stanuje?”

„Naravno. Živi u Gradu mrtvih. Posetio sam ga kad sam izašao iz

zatvora. Nasledio je od svojih roditelja neki mauzolej i u njemu stanuje jer više nema prihoda. Izdavači i novine odbijaju njegove tekstove po naređenju vlasti. Duguje još uvek kaznu od nekoliko stotina livri. Traže ga da mu zaplene imovinu. A kako je mauzolej jedino dobro koje mu je ostalo, morali bi prvo da prodaju mrtve koji su tu sahranjeni. Siguran sam da on iščekuje tu zaplenu sa nestrpljenjem.”

„Kad možemo da odemo kod njega?”

„U bilo koje doba dana. On izlazi samo uveče. Možemo da odemo i odmah ako ti obaveze to dozvoljavaju.”

„Nemam nameru da radim danas posle podne. Uostalom, u ovo doba moji klijenti spavaju.”

Obojica ustadoše puni elana i krenuše najkraćim putem, kroz blatnjave ulice zakrčene đubretom koje se nagomilalo s godinama, poput svedoka nekadašnjih života. Za divno čudo, izgledalo je da se Osama nije ni najmanje gadio tog okruženja koje je nanosilo užasnu štetu njegovoj eleganciji. Skakutao je kroz barice lepljive vode, gacao opreznim koracima po odvratnim nečistoćama, ne uzbuđujući se zbog uprskanih pantalona i lepih cipela od jelenske kože. Sve njegove misli bile su usmerene ka tom nepoznatom bratu, proroku poruge koji je živeo na nekom groblju.

III

Nije to bilo zato što je voleo nadgrobnе spomenike, a ni zato što je želeo da produbi metafizička saznanja kroz istančane razgovore sa mrtvima, što je književnik Karamalah izabrao za svoj dom to groblje koje je steklo svetsku slavu po tome što su se tu nastanile hiljade beskućnika bez ičije dozvole. Doduše, niko se nije usudio da se naljuti zbog navale jadnika u to mesto namenjeno večnom počinku, osim možda nekoliko zlovoljnih pokojnika i neprijatelja ljudskog roda. Uzrok za ovakav Karamalahov izbor strogog prebivališta nalazio se u despotizmu vlade neosetljive na humor i neprijateljski nastrojene prema svakoj informaciji koja ima bilo kakve veze sa istinom. Osuđen na zatvor i zabranu objavljivanja dela zbog uvrede nanete jednom predsedniku strane države, po oslobođenju je ostao lišen svih isplativih književnih aktivnosti, a povrh svega svakodnevno ga je progonila banda neobrazovanih poverenika. Iako je bio siguran u neminovan rasplet svake tragedije, zabavljalo ga je da zada fatalan udarac svojim mučiteljima tako što će nestati ne ostavivši za sobom nikakvu adresu. U trenutku ekstremne euforije, setio se da je nasleđio neotuđivo dobro nepristupačno svim sudskim izvršiteljima i ostalim sudskim predatorima. To nasledstvo, na nesreću neisplativo, bila je porodična grobnica, podignuta na tom čuvenom groblju koje je za nekoliko godina postalo turistička atrakcija za sve one strance kojima su dosadile faraonske razvaline. Sutradan po tom prosvetljenju, Karamalah je napustio svoj stan u centru grada i uz pomoć jednog poznanika, vozača kolica, preneo nešto nameštaja u grobnicu u koju se smestio u iščekivanju da mu se nevolje utope u ogromnu univerzalnu nesreću. Bio je to princip njegove filozofije po kojoj se svi problemi rešavaju sami od sebe ukoliko se zaboravi na njih. Daleko od toga da je bio demoralizovan, to što je živeo na groblju ispunilo ga je srećom, kao da se našao na početku neke

čudesne avanture. Sviđalo mu se da živi među pobunjeničkim stanovništvom - živima i mrtvima zajedno - o kojima vlasti nisu imale pojma. U toj atmosferi obavezne pristojnosti i saučešća bio je makar siguran da će izbeći užasnim imbecilima koji su ga jurili po baštama kafea kako bi mu ispovedali svoje nevolje. Konačno je doživeo to zadovoljstvo da ništa ne duguje nekom ološu od kućevlasnika. Posle silnih godina koje je proživeo odvojen od roditelja, Karamalahu je bilo drago da se nađe sa svojim, bez razmirica i svađa koje neizostavno izbijaju na okupljanjima živih.

Grobnica se nije isticala nekom naročitom lepotom, tako da njen stanar nije bio meta ogovaranja i sumnjičenja. Karamalahu se ne bi dopalo da boravi u nekoj preterano raskošnoj građevini i divio se arhitekti koji je sazdao ovaj nadgrobni spomenik s ograničenom maštom jednog policijskog činovnika. Stojeći na pragu prostorije koja je obično služila kao prijemni salon za ožalošćenu porodicu, Karamalah je pušeći cigaretu gledao u daljinu, u vrh Mokatom, čiji su ogranci, utonuli u izmaglicu od vrućine, izgledali kao krajnji horizont koji mu se pružao pred očima. Jednoga dana, mislio je, otići će da živi tamo gore, u neku kolibu, kao pustinjač koji posmatra čovečanstvo spokojno i saučesnički. Ali to je bila samo idealistička zamisao jer je znao da ne bi mogao da se udalji od ljudi i njihove grdobe. Razmišljao je bez prestanka o kukavičluku naroda i njegovoj potčinjenosti bezočnosti nepravednih vladara. To pristajanje da se udovolji tiranima, koje se često graničilo sa slepom odanošću, izazivalo je u njemu neprestano čuđenje. Bio je sklon da poveruje da je veći deo ljudi upravo težio ropstvu. Dugo se pitao zahvaljujući kakvom se to lukavstvu to ogromno delo mistifikacije organizovano od imućnih moglo tako širiti i napredovati na svim kontinentima. Treba reći da je Karamalah pripadao onoj kategoriji pravih aristokrata koji su odbacili kao stare prnje sve vrednosti i dogme koje su tokom vekova utvrdile te odvratne persone kako bi održale svoju dominaciju. Pa tako, činjenica da su ti smrdljivi psi uspevali da održe svoju moć na planeti nije ni u čemu mogla da oslabi njegovu radost življenja. Naprotiv, njihove glupe i kriminalne akcije su za njega bile neiscrpni izvor zabave. Do te mere da je ponekad priznavao da bi zbog ličnog zadovoljstva žalio nestanak te bagre jer se plašio dosade koja bi nastala u ljudskom rodu onda kada bi se svet konačno rešio te gamadi.

Groblje je počivalo u privremenom miru, čemu je bio uzrok sveti trenutak sijeste. Čak su i deca, otupela od silnih prekora svojih majki, prestala sa svojim bučnim igrama i opscenim bezobrazlukom. S vremena na vreme rafali pregrejanog vazduha pronosili su, kao eho neke neizrecive patnje, žalopojke narikača, revnosnih najamnica bola, odanih preterivanju. Jastrebovi, nesrećne ptice grabljivice, kružili su azurom iznad grobova, primorani da traže svoju hranu na đubrištu bede. Jedan starac bele brade koji je vukao za sobom neku rahitičnu mazgu na konopcu prošao je pored grobnice i, kao kakav monarh u egzilu, pozdravio Karamalaha blagim klimanjem glave. To je sigurno neki nosač kolica bez posla koji šeta sa mazgom kako bi pokazao svetu svoje junaštvo u nevolji. Ali ono što je uznemirilo Karamalaha bio je magarčev pogled; tužan i istovremeno optužilački pogled, koji kao da je govorio da je Karamalah krivac za njegovu propast.

Bacio je cigaretu i vratio se u unutrašnjost prostorije svojoj gošći. Mlada devojka koja je sedela za učiteljevim stolom marljivo je prepisivala beleške koje je uhvatila tokom njihovog popodnevnog razgovora. Ova studentkinja od devetnaest godina po imenu Nahed namerala je da napiše tezu o njegovoj filozofiji poruge i mnogobrojnim sporovima koje je imao sa nepopravljivo neukom vlašću. Karamalah, koji se užasavao svega što je ličilo na diplomu - siguran put u ropstvo - popustio je iz obzira jer mlada devojka nije bila lepa, a on nije bio u stanju išta da odbije jednom ružnom biću. Pa makar bila posredi tako ekstravagantna zamisao kao što je teza o njegovom delu. Ona je već skoro mesec dana dolazila svakog poslepodneva da rovari po njegovoj misli sa grozničavim bunilom jedne bolesnice koja ispituje svog lekara. Karamalah je odgovarao na njena ustrelata ispitivanja sa ljubaznošću i sa mnogo rasonode. Namera mlade devojke da ozvaniči filozofiju koja je hvalila jednu drugu stvarnost od one koju su utvrdili davaoci diploma činila joj se kao dovoljno opasna fantazija za njenu budućnost. Sve što joj je govorio o svojoj koncepciji sveta bilo je radikalno i nasuprot onome što se učilo u školama i na univerzitetima. Bilo je sasvim izvesno da će tim neobičnim delom, ukoliko ono jednog dana izađe iz svoje ilegale, zavredeti da od policije bude proglašena za subverzivni element koji treba držati pod prismotrom. Kako bilo da bilo, uprkos tom apsolutnom skepticizmu,

on je želeo da njena luda zamisao uspe nekim nepredviđenim spletom okolnosti, što će reći da je imala šanse da naleti na neobrazovane, ili prosto - slepe ispitivače. Razumeo je njenu ambiciju zasnovanu na želji da se odvoji od svog mediokritetskog okruženja time što će dobiti prestižnu diplomu. To parče papira predstavljalo je za sve one koji su bili izvan dometa legalnog banditizma neku vrstu svete relikvije koja ničemu nije služila, osim da se nađe u grobu pokojnika preminulom od gladi.

Karamalah je sada dovoljno poznao devojku da bi mogao da zamisli njenu neobičnu sudbinu. Svaki put kada je dolazila, donosila mu je sitne poklone, predmete neodređene vrednosti koji mu nisu ni za šta služili. Sumnjao je da ih je krala po raznim prodavnicama u gradu jer je poticala iz veoma siromašne porodice. Ti darovi, nevinog izgleda i bez ikakve upotrebne vrednosti, počeli su da ga brinu zbog opasnosti kojima se devojka izlagala. Nije bio protiv krađe - aktivnosti koja je uživala internacionalno odobravanje i koja je bila uslovljena jedino visinom ukradenih suma. Ali rizikovati da te uhvate i strpaju u zatvor zbog tako bednih sitnica - to je bio idiotluk par ek-selans. Sasvim je izvesno da bi i sam izabrao zanimanje lopova da u ranoj mladosti nije shvatio da može da pobedi laž sredstvima koja su primerenija ljudskom duhu od aktiviranja bombe ručne izrade. U svakom slučaju, trebalo je okončati tu neumerenu pljačku pre nego što se grobnica njegovih roditelja ne pretvori u prodavnicu robe iz druge ruke. Delikatna stvar. Kako to da joj kaže a da joj ne otkrije svoju zabrinutost zbog porekla svih tih poklončića kojima ga je zasipala? Približio joj se i snažno spustio ruku na rame kao da je budi iz dubokog sna. Nahed je prestala da piše i okrenula se ka njemu smešeći se. Njen osmeh je zadržao onu urođenu tugu koju dele svi nesrećnici. Karamalahu se ponekad činilo da izvesna alhemija, složena koliko i misterija stvaranja, izaziva na njenom licu neku vrstu neuhvatljive lepote. Da nije možda iz lenjosti ili nehaja bio nesposoban da odgonetne skrivenu lepotu ove devojke? Istina je da je tokom njihovog prvog susreta malo zagledao sirotu studentkinju, bojeći se da ova ne otkrije kod njega onu nelagodu koju je osećao svaki put kada bi se našao pred ružnom ženom. Sada se pitao, podsmevajući se svom opažanju, čemu bi trebalo da pripiše tu neverovatnu promenu: atmosferi grobnice ili svojim jeretičkim

besedama? To da je Nahed procvetala u dodiru sa njegovim spisima, bila je velika i neprihvatljiva hipoteza za njegovu inteligenciju. Ispričala mu je, po svemu sudeći, istinitu priču koja je zasluživala da se o njoj (valjano) razmisli. Jednom prilikom, kada je bila bolesna i kada joj je bilo dosta svega, rešila je da umre, ali joj je tada jedna prijateljica donela neku njegovu knjigu. Da bi udovoljila drugarici, koja joj je preporučila tu lektiru, ona je uze i poče da je čita bez nekog naročitog oduševljenja. Tek kasnije, kada je završila sa čitanjem i zaklopila knjigu, osetila je da se neverovatno dobro oseća. Nije više bila bolesna i nije nipošto želela da umre. Napustila je postelju, prožeta žarkom željom za životom, obukla svoju najlepšu haljinu i izašla na ulicu da objavi svoju sreću i oslobođenje. Mislila je da je naučila nešto izuzetno ozbiljno a da ni sama nije znala šta tačno, ali ono u šta je bila sigurna bilo je to da se njen pogled na svet zauvek promenio. Zatim je dodala: to je kao na dan nakon revolucije, kada je tiranin mrtav, a ljudi vam se osmehuju, iako vas ne poznaju, samo zato što su srećni. Karamalah je znao da smrt jednog tiranina ne znači i kraj same tiranije, ali da ne bi razočarao devojkju, nije hteo da kvari njenu naivnu sliku o revoluciji.

„Ja ću sada da krenem”, reče Nahed. „Oduzimam ti dragoceno vreme.”

„To ne treba da te opterećuje. Ja nisam od onih što se često odaju nekorisnim poslovima verujući da tako ispunjavaju nekakav obavezni običaj. Jedino dragoceno vreme, draga moja Nahed, jeste ono vreme koje čovek posvećuje razmišljanju. To je jedna od onih nepristojnih istina koje se gnušaju trgovci robova.”

„Prosto je neverovatno da ti ljudi nisu u stanju da vide istini u oči!”

„Ne budi naivna. Svi znaju šta je istina, ali ta istina ne može da se unovči. Da li možeš da zamisliš one gadove koji kontrolišu informacije kako prodaju istine? U najboljem slučaju, svi bi im se rugali. Iz prostog razloga: istina nema budućnost, dok je laž nosilac velikih nada.”

Nahed poče da se smeje. Često se smejala u njegovom društvu, kao da je htela da mu pokaže da je usvojila njegovo učenje i da je sada živela život sa namerom da u njemu i učestvuje a ne samo da mu se poslušno predaje. Karamalaha je iznova potresao kratkotrajan blesak koji je osvetleo devojkino lice. Gledao ju je pogledom punim

zahvalnosti prema tom nevidljivom tvorcu ove dirljive promene.

„Svaki put kad dođem ovde, ti me rasteretiš. Osećam se lakšom svaki put kad napustim ovo groblje koje je za mene postalo magično mesto u kome se sve čini jednostavnim.”

Karamalah je načinio nekoliko koraka ka vratima, pogledao je aleju opustelu pod suncem, a zatim se vratio devojci. Reče šaljivim tonom:

„Znaš li da me je malopre jedna izgadnela mazga koju je njen vlasnik vodio na klanje pogledala optuživačkim pogledom?”

„Rugaš mi se, učitelju! Kako možeš da znaš da je to bio baš optuživački pogled?”

„Zato što mi je dovoljno da vidim staru ženu kojoj je teško da hoda, čoveka koga je zadesila neka strašna nemoć ili, prosto, dete koje plače, pa da se osetim krivim zbog toga što im se to dešava. Budući da ne pridajem nikakav značaj sopstvenoj nesreći, mislim da mi se nesreća drugih ukazuje kao neprestano potkazivanje mog nehaja. Ali, prepustimo magare njegovoj sudbini. Da popričamo malo o tebi. Već neko vreme hoću da ti kažem da ne moraš da mi donosiš poklone svaki put kada dođeš. Ne znam šta da radim sa svim tim bogatstvom od koga će grobnica uskoro početi da liči na muzej.”

„Ali ti si bogat, učitelju. Sve zlato ovoga sveta ne može da te obogati više nešto što to već jesi. To što nazivaš poklonima samo su mali znaci prijateljstva kako me ne bi zaboravio. Znam da ćeš mi se opet smejati, ali uz sve dužno poštovanje, priznajem ti da se bojim da me ne zaboraviš čim budem završila rad.”

„Zašto bih te zaboravio? Ti ćeš uvek biti dobrodošla u moj dom, gde god on bio, ovde ili negde drugde. Reci mi odakle ti ta glupava ideja?”

Nahed je oklevala da odgovori, namrštila se, a lice joj je ponovo postalo neprijatno, kao da je potvrđivalo bolno priznanje.

„Pa eto”, reče ona skrećući pogled, „ja znam da ti voliš samo veoma mlade i veoma lepe devojke. A ja sam stara i ružna. Zato sam mislila da više nećeš hteti da me vidiš.”

Završila je rečenicu i pogledala ga u oči iščekujući njegov sud.

Karamalah je najpre ostao zaprepašćen, a zatim ga je, kao spora bol, obuzela griža savesti bez i najmanjeg upozorenja. Potisnuta surova griža savesti. Da nije povredio devojku svojim rezervisanim ponašanjem i možda čak izdao svoju neugodnost a da toga nije ni

bio svestan? Ona je rizikovala odlazak u zatvor da bi mu ostavila nekakav suvenir, a Karamalah to nije mogao da izbriše nikakvom porugom.

„Izvini”, reče joj kao glumac koji nije siguran da zna svoj tekst, „što ti nikad nisam uputio komplimente na račun izgleda. Oduvek mi je bio odbojan takav način zavođenja žena, ali pošto već želiš da o tome govorimo, hoću da ti kažem da si ti i više nego lepa jer tvoje, na očigled, obično lice ima nešto enigmatično i katkad uznemirujuće što nijedna lepa devojka, kao što ti misliš da ih volim, neće nikada imati. Jesi li sada zadovoljna? I da li mi veruješ?”

„Verujem u sve što mi ti kažeš, učitelju. Čak i kada izgledaš kao da se šališ...”

Karamalah je čestitao sam sebi. Upravo je izbegao jednoj od onih zamki koje samo žene umeju da izmisle i čiji mehanizam nijedna stara ili nova filozofija nije uspela da analizira. Pa pošto se tako briljantno izvukao, požurio se da reši pitanje pristojnosti koje je još odavno lebdelo u vazduhu između njega i mlade devojke. Ona ga je posebno nervirala zbog svog ponašanja potčinjene učenice pune poštovanja. Karamalah je prezirao pohvale proistekle iz tog društva koje je poštovalo samo bitange. Svaki izraz strahopoštovanja prema njegovoj ličnosti doživljavao je kao potajnu uvredu. Duboko u sebi, nije video ništa, niti bilo koga, ko je zasluživao i najmanje obožavanje. Na tom groblju, zahvaćenom i degradiranom bedom živih bića, jedino su mrtvi, zbog svoje diskrecije i tišine, imali pravo na poštovanje.

„Nahed, kćeri moja! Ti mi ne duguješ nikakvo poštovanje. Svi misle da su dostojni poštovanja ili teže tome. Molim te, nemoj da me mešaš sa tim luđacima.

Otkad je Karamalah potvrdio da njeno lice poseduje nekakav šarm, Nahed je prikovala pogled za nešto neodređeno, kao da je posmatrala svoj lik u zamišljenom ogledalu. Karamalahova molba je trgnula iz te divne kontemplacije.

„Nikada te neću pomešati ni sa kim. Ali ne mogu da te ne poštujem, to bi bilo bezobrazno s moje strane.”

„To je upravo ono što hoću. Da budeš bezobrazna. To će malo animirati naše razgovore, tvoje poštovanje me umara i uspavljuje.”

Nahed je ustala, pokupila svoje sveske i složila ih u torbu od

veštačke kože, zatim se ceremonijalno naklonila pred Karamalahom, najavljujući time parodiju početka njene mlade drskosti. Nosila je crnu pamučnu haljinu bez rukava, amblematičnu odeću za odlazak na groblje. Karamalah je hteo da joj kaže da nije bilo neophodno da se oblači kao da ide na sahranu da bi došla u njegovu grobnicu, ali se ubrzo setio da je mlada devojka možda imala samo tu haljinu pa se suzdržao od takvog komentara. Ispratio je do vrata i ostao da gleda kako se udaljava, crna i krhka silueta u brutalnoj svetlosti sunca, njišući svoju torbu kao kakvo oružje protiv nepravedne sudbine.

Karamalah je nameravao da se povuče u svoju grobnicu kada je ugledao kako se prašnjavom alejom približavaju dva čoveka od kojih je jednog prepoznao - uprkos uzaludnom preobražaju - Nimra, slavnog džeparoša, starog i zabavnog poznanika iz vremena kada je bio u zatvoru. Nimra je pratio neki mlad čovek obučen po poslednjoj modi, koji je delovao uspavano, hodao je kao mesečar koji se žuri da se vrati u krevet. Po svemu sudeći, ove dve osobe nameravale su da ga posete budući da ih nije pratila pogrebna povorka. Sačekao ih je, uveren da će ovo poslepodne biti ispunjeno iznenađenjima i prijatnim razgovorima. Nimr ga je mnogo zabavljao tokom boravka u zajedničkoj ćeliji. Iako nepismen, bio je to pravi mudrac koji je sa autoritetom govorio o svojoj burnoj karijeri maleroznog lopova i počasnog vaspitača delinkventne mladeži. Ali ko je ovaj mladi čovek ekscentričnog izgleda i iz kog se to nepoznatog razloga Nimr, koji je prešao u ilegalu, izlagao javnosti u društvu takve individue koja je mogla da izazove nemir kod lokalne populacije svojom upadljivom pojavom? Suočen sa takvom enigmom, Karamalah nije ni za trenutak posumnjao da će mu ova poseta prirediti nekakvo uživanje.

Sada su dva čoveka stajala pred njim i Nimr se poklonio tako da je izgledalo kao da svom učitelju nudi svoju obrijanu glavu na dar. Karamalah je za njega oličavao vrhunsku istinu, istinu protiv koje se bore svi narodi na svetu kao da je ona kakav zarazan virus. Ostao je povijen za trenutak, zatim je podigao glavu i rekao sumornim glasom, dostojnim čoveka koga je sudbina namučila:

„Izvini što ti smetam, učitelju! Ali, posredi je izvanredna afera. Dozvoli mi da ti najpre predstavim jednog od mojih bivših učenika koji je na briljantan način uspeo u jednom nepravedno prezrenom poslu.”

„To sam i sam primetio”, reče ironično Karamalah. „Trebalo biti slepa pa ne uočiti takav uspeh. Ovo je za mene veliki dan kad mogu da ugostim tako trijumfalnu mladost.”

„Šta čekaš, kučkin sine, pozdravi učitelja!”, naredi Nimr, rešen da pokaže svoj autoritet nad bivšim učenikom, makar ovaj bio i na samom vrhu svog umeća.

Osama se približio i stegao ruku Karamalahu sa zebnjom onoga ko je došao da se posavetuje sa proročištem.

„Ti mi nikada ne smetaš, dragi moj Nimre, trebalo bi to da znaš”, nastavi Karamalah. „Mogu čak da ti kažem da sam se nadao tvojoj poseti. U ovom trenutku se ama baš ništa radosno ne dešava. Nema ni finansijskih skandala, ni civilnog rata, ni političkih ubistava. Jedno veliko ništa! Kao da su svi gadovi pocrkali ili otišli na odmor. Ali uđite, uđite. Dobro mi došli ti i tvoj slavni učenik.”

Karamalah se povuče u stranu kako bi pustio posetioce da prođu. Osama je oklevao za trenutak, a zatim brzo prekoračio prag grobnice sa utiskom da definitivno ulazi u neki drugi svet. Bio je zadivljen kurtoaznošću i neusiljenošću sa kojima ih je Karamalah pozvao da uđu u grob. Kao da je, u najmanju ruku, nekakav princ koji dočekuje u svojoj palati delegaciju pristiglu da mu prenese novosti iz njegovog kraljevstva. Nimr, koji se u ovom improvizovanom staništu nije, očigledno, osećao nimalo strano, nije ga prevario kada mu je opisao Karamalaha kao izuzetno biće. Mladi čovek se iskreno slagao sa njim da ovaj ne samo što je bio izuzetan nego je živeo u stvarnosti koja je bila čudesno prilagođena njegovoj meri. Nikada mu nije palo na pamet da će se jednoga dana naći na jednom takvom mestu, pod prepredenim i ujedno zastrašujućim bliskim pogledom nepoznate osobe. Zašto je tako lako prihvatio da sledi Nimra u ovoj ekspediciji? Zar nije upravo on uvukao svog bivšeg profesora u sve ovo a ne obrnuto? Ubedio je sebe da su ga neke sile, nepoznate njegovom razumu, dovele dovde kako bi sreo osobu od kapitalnog značaja. Ova perspektiva ga je ispunila zabrinjavajućim blaženstvom.

„Sedite”, pozva ih Karamalah, pokazujući im na divan koji je služio kao krevet. On je seo na stolicu za radnim stolom.

Osama je nepoverljivo disao. Strahovao je od mirisa leševa ukopanih u blizini, a naročito se plašio da se ne zarazi mikrobima koje je zamišljao kako lebde prostorijom. Bilo mu je potrebno neko vreme

da se navikne na novonastalu situaciju. Nekoliko komada nameštaja koje je video oko sebe i knjige nagomilane na radnom stolu umirili su ga svojom banalnošću. Na kraju krajeva, ova prostorija je ličila na bilo koju drugu sobu u nekom stanu u gradu. Zaboravio je na groblje i prisustvo mrtvih kako bi prostudirao svog domaćina pogledom siročeta koje je izabralo jednog oca među nekim pretendentima na usvojenje. Čovek koga je posmatrao mora da je imao oko pedeset godina, uprkos njegovom osmehu malicioznog deteta i glatkom licu na kome se odražavalo postojano veselje, kao da mu je božanskom odlukom zauvek dodeljena nekakva ekskluzivna sreća. Nosio je žuti penjoar od svile i papuče od crvene kože. Osama je morao da prizna da je njihov domaćin, uprkos odevnoj jednostavnosti, sačuvao više dostojanstva i gordosti od njega samog sa svim svojim arsenalom skupo plaćenih odela, kupljenih kod najboljih krojača prestonice. Nakon što je došao do takvog zaključka, osetio se pomalo nesrećnim.

„Dakle, šta je to tako izuzetno posredi?“, upitao je Karamalah gledajući ispitivački svoje posetioce, radostan kao čovek koji iščekuje nasledstvo.

„Nešto što se dogodilo mom briljantnom učeniku ovde prisutnom“, odgovori Nimr profesorskim tonom, zaboravivši da se ne obraća mladom lopovu stažisti. „Pošto je podelio sa mnom svoje brige i sumnje, pomislio sam, prirodno, da si ti jedina osoba koja može da ga posavetuje. U pitanju je nešto što zahteva prosvećeni um jer je posredi afera koja nosi sa sobom mnoge opasnosti... Jednom rečju, to je bomba!“

„Slušam pažljivo“, reče Karamalah, iskreno oduševljen ovakvim početkom.

Osama se brzo utešio od svog poraza pred Karamalahovom estetskom superiornošću, ali je i dalje bio zbunjen. Pokušavao je da shvati zašto se Karamalah toliko raduje priči o kojoj još uvek ništa ne zna. Prisetio se da ih je po dolasku njihov domaćin dočekao kao da ih je odavno očekivao kako bi započeo sa neobičnom svetkovinom.

„Hajde, ispričaj tvoju priču učitelju“, naredi Nimr svom bivšem učeniku. „I budi ponizan, ne hvali se previše tvojim poznanstvima u visokom društvu. Samo ono što si meni ispričao.“

Došao je trenutak kad je Osama trebalo da ispriča svoju avanturu

pred učiteljem i poče hladno i precizno, ne zaboravivši da pomene nekoliko detalja o moralu svoje žrtve, zvane Sulejman, preduzimača i uspešnog autora maestralne katastrofe.

„Pokaži mi to pismo”, reče Karamalah, sve očaraniji. Nije se prevario, ovo popodne je postajalo sve zabavnije.

Mladić je požurio da izvadi pismo iz džepa i pružio mu ga je sa onim poverenjem kakvo se može ukazati jednom takvom duhu. Karamalah uze pismo i poče da čita. Kako je čitao pismo, tako mu je lice izražavalo sve snažnije zadovoljstvo, izgledalo je kao da čita tu uzbudljivu poslanicu s dečaćkom zaljubljenošću i plemenitom nadmoći. To je potrajalo neko vreme, pa se njegovim posetiocima učinilo da učitelj nikako da se zasiti zadovoljstva koje mu je pružalo pismo.

„Ovo pismo je med i mleko”, reče na kraju Karamalah smejući se grohotom. „Sasvim je izvesno da iz njega nisam saznao ništa o tom promoteru ruina koji se proslavio svojom podlošću. Ali zato nisam znao da je njegov saučesnik, zabludeli ministrov brat, poznat u krugovima legalizovane krađe, mogao da napiše ovakvo remek-delo crnog humora. Ovome ću se radovati nekoliko dana.”

Nimr je za trenutak zastao, a onda se razočarao kao lopov koji, pošto je ukrao komad nakita za koji je verovao da je od velike vrednosti, shvata da je to loša roba. Karamalahov zaključak o tako ozbiljnoj aferi nije bio ni najmanje zanosan, a nije mu ni podigao ugled pred bivšim učenicom. A tako je želeo da mu pokaže kako posećuje učene ljude, stručnjake koji su umeli da reše najteže probleme, ali je ovim pismom, iako eksplozivne sadržine, uspeo samo da zabavi učitelja. Uprkos ovom neuspehu, nije izgubio nadu i načinio je pred Osamom, zapanjenim od nerazumevanja, grimasu koja je trebalo da ga opomene da bude strpljiv.

„Nadali smo se, učitelju, da ćeš nam ti reći šta treba da učinimo sa ovim pismom”, odvažio se Nimr. „Da li da ga zakopamo na ovom groblju ili da ga bacimo ko bombu na grad? Zar ne misliš da bi novine skupo platile za kopiju ovog pisma? Bio bi to veliki skandal.”

„Nimr, brate moj, ti si veličina u tvojoj profesiji, ali dozvoli mi da ti kažem da ovo pismo neće izazvati nikakav skandal. Banditizam u visokim sferama društva jeste nešto što postoji u svim zemljama sveta. Narod se na to navikao i aplaudira takvim podvizima. Mislim da treba učiniti nešto drugo. Nešto originalno i pre svega zabavno.

Nema potrebe nuditi ovakav poklon imbecilima. Sačuvajmo ga za sebe.”

„Šta predlažeš?”

„Još uvek ne znam. Ova afera je tako groteskna da bi morala da me inspiriše na neko grandiozno rešenje. Najsmešnije moguće.”

Ova izjava je utešila Osamu koga je do tada umaralo to što Karamalah neozbiljno shvata njegovu priču. Učitelj se na kraju ipak obavezao - istina, na njemu svojstven način - da nađe rešenje za problem koji je postavilo to pismo. Zabavno rešenje koje bi moralo da bude šokantno, ali koje mu se učinilo, što je bilo neobično, privlačnim i ne baš toliko udaljenim od destruktivne svireposti. Tako se njegova poseta tom udaljenom groblju, posle pešačenja kroz blatnjave uličice, neće završiti kao potpuni neuspeh. Počeo je da potpada pod neizreciv šarm svog domaćina, ne mogavši da objasni taštinu i unutarnje likovanje tog čoveka koji je živeo u mauzoleju. Kako je ovo jezivo okruženje moglo da proizvede, osim ravnodušnosti, tako preteranu vitalnost u službi poruge? Tu je bio znak inteligencije koja se razvijala u prostoru lišenom svih budalastih predrasuda koje zagorčavaju život ljudima. Naprasno je postao svestan da ga je sopstvena glupost sprečavala da otkrije ništavnu stranu patnji koje su opterećivale njegovu mladost. Sasvim je sigurno: Karamalah je bio prorok originalne borbe protiv najvećih mogućih obmanjivača.

Karamalah se zadovoljno smeškao pred perspektivom koja mu se nudila da razreši krizu od nacionalnog značaja. Oduvek je verovao u Slučaj. Kada je maločas primio svoje goste, bio je siguran da mu donose iz bučne prestonice nekoliko novih verzija ljudske gluposti koje bi mogle da ga zabave. Ali nije očekivao ovakvu gozbu.

„Voleo bih da upoznam tog Sulejmana”, reče. „Čini mi se da bi razgovor sa tim čovekom bio više nego zabavan. Pravi praznik za duh.”

„Šta hoćeš time da kažeš?”, zabrinuo se Nimr.

„Zar ti se ne čini da bi trebalo upoznati čoveka koji je u stanju da satre pedeset osoba varajući na građevinskim materijalima samo da bi zaradio novac?”

„Učitelju, ubij me, ali Alaha mu, objasni šta hoćeš da kažeš!”

„Slušaj, taj čovek je oličenje sve gadosti ovoga sveta. Do sada sam

poznavao njegov lik samo iz novina. Možda će mi ovo pismo providenja pružiti priliku i da ga vidim izbliza. Uvek se nešto nauči od takvih gadova.”

„Šta misliš da možeš da naučiš od tog beščasnog čoveka?”

„Dragi moj Nimre, evo još jedne predrasude koje se treba osloboditi. Treba da znaš da je čast apstraktan pojam koji je, kao i uvek, izmislila vladajuća klasa kako bi i najsiromašniji siromah među siromasima mogao da se hvali da ima neko nepostojeće dobro koje nikoga ništa ne košta.”

„Ali”, viknu Nimr, „upravo si me lišio jedine stvari koju sam još uvek posedovao i koju sam mogao da prodam. Sada se osećam još siromašnjim nego što sam bio pre nego što sam došao ovamo.”

„Moram da priznam da ne vidim vezu između formulacije časti i tvog iznenadnog siromaštva.”

„E pa”, objasni Nimr, „često sam slušao ljude kako kažu da njihova čast nije na prodaju. Mislio sam da će mi jednog dana neko predložiti da kupi moju čast. Ti si me upravo lišio najunosnije transakcije u životu.”

„Nemoj da se sekiraš. Moći ćeš uvek da prodaš svoju čast. Nisu svi upućeni u to, mi jedini to znamo. Sada će ti biti lakše.”

„Slažem se sa tobom”, reče Osama, konačno se oglasivši. „Naučio sam tako puno stvari za ovo malo vremena da ću, iako obeščaćen, otići bogatiji odavde. Ali, šta mi vredi čast u poređenju sa tvojim društvom?”

Karamalah ga je pogledao kao da ga vidi po prvi put. Potpuno se zaneo tim pismom koje je stiglo u pravi čas i obuzelo njegov izoštreni um do te mere da je zaboravio ko je njegov spretan donosilac. Taj mladi lopov, nesretni Nimrov učenik, umeo je da izmakne bedi svoga učitelja i povede odevnu strategiju koja mu je omogućavala da krade bogate. Instinktivno je pronikao u falinku društva zasnovanog na spoljašnjem izgledu. Zasluživao je njegovo poštovanje.

„Znam da mogu da računam ne tebe”, reče on svom mladom posetiocu sa bratskim elanom koji je tako redak za njegovu rasu. „Za početak, možemo da iskoristimo ovo pismo tako što ćemo izvršiti pritisak na Sulejmana i naterati ga da prihvati mondenski sastanak u nekom gradskom kafeu. Uvek je unosno razgovarati sa takvom vrstom ljudi. Tako naučimo da podlost nema ni granica, a ni kraja, ni

konca.”

„Samo kaži”, odgovori Osama, „šta treba da učinim?”

„Dođi sutra kod mene. Napravićemo zajedno veseli ratni plan protiv tog kobnog promotera ruševina.”

„Biće mi savršeno prijatno u takvoj vrsti rata”, obeća Osama.

Nimr diže ruke ka plafonu, kao da je molio nebesa da im budu naklonjena, ali to je bio samo prirodan gest pred neprijatnošću koja ga je obuzela. Bio je rasrđen bestidnim i neobjašnjivim dosluhom nastalim između Karamalaha i njegovog bivšeg učenika.

IV

Atef Sulejman, promoter bezazlenih urbanih genocida, nije nosio na čelu beleg svoje podlosti, ali bez obzira na njegovu urođenu nonšalantnost, nebrojeni stanari zgrada koje je sagradilo njegovo preduzeće za nekretnine proklinjali su ga u svako doba dana i noći, ne računajući izvesne ekstremiste koji su zahtevali njegovu momentalnu smrt. Na nesreću, te kletve ogorčene svetine, lišene bilo kakve ekonomske kulture koja bi im pomogla da cene lepote kapitalizma, nisu nikada dostigle onoga kome su bile upućene. Ovaj je kraljevski živeo u rezidencijalnom kraju Zamalek, nekoliko kilometara od novih naselja koja su osvojila pustinju, a u kojima je primenjivao svoje unosne veštine. Razočaran postojanošću faraonskih spomenika, Sulejman se proglasio za promotera ere efemernih konstrukcija - amblema modernosti - koje su zaveštavale budućnosti samo ruševine i prašinu. Jednostavno rečeno, bile su to kuće za jednokratnu upotrebu. Prerano obrušavanje njegove poslednje produkcije pokazalo se kao naročito poguban oblik modernizma jer je među ruševinama i prašinom ležalo pedesetak leševa ljudi koji su okončali svoju mediokritetsku egzistenciju bez i najmanjeg upozorenja. Iako nije bio sujeveran, Sulejman nije nikada zaboravio, dok je razrađivao svoje ponude koje su prevazilazile svaku konkurenciju, da je moguće i da slučaj umeša svoje prste. Ova katastrofa, koja je imala poguban uticaj na njegov ugled, zainteresovala ga je po svojoj iznenadnosti. Kakva je to kob koja se toliko požurila, ne razmišljajući o šteti koju je nanelo njeno neumesno neumeće? Zar nije mogla da pričeka pre nego što se perfidno okomila na tu zgradu na kojoj se ni fasada još nije osušila, a koju je svečano otvorio jedan ministar pre nepuna tri meseca? Bila to je neka sumnjiva kob i Sulejman je bio ubeđen da je to imalo nekakve veze sa zaverom organizovanom od njegovih neprijatelja koje je vređao njegov uspeh. Oduvek je verovao u nar-

odnu izreku koja kaže da bogatstvo, kao i med, privlači mušice. U ovom slučaju, u pitanju su bile pakosne mušice koje su već nekoliko puta izlile svoju žuč na prve strane nezavisnog dnevnika koji je, povrh svega, bio nepotkupljiv (što je retkost u svetu). Optužen za svakakve malverzacije i pronevere, Sulejman se - poput svih njemu sličnih - pozivao na svoju čast kao na neosporan alibi. Govorio je da ga čast nije napustila onda kada su se odigrali ti prestupi. Njegova neiskrenost je toliko prevazilazila norme koje je dozvoljavala njegova profesija da je izazivao divljenje i ljubomoru čak i kod najumerenijih konkurenata.

Opsesivna istraga o izvoru smetnji po program izgradnje stambenih prostora koji je trebalo da uveliča njegovu slavu nije ni u čemu ublažila Sulejmanov bes prema njegovom saučesniku, ministrovom bratu. Ta kukavica i glupak se usudio da mu pošalje pismo raskida puno teških optužbi, koje je palo u ruke neke nepoznate osobe. U ovom trenutku taj kučkin sin se sigurno krio kod svoje ljubavnice, ostarele i izborane trbušne plesačice, koju je kraljevski izdržavao zahvaljujući njegovom novcu, dobijenom po učinjenim, manje-više zakonitim, velikim uslugama. Uistinu, transformacija jednog od njegovih najlepših ostvarenja u ratnu katastrofu, kao i pedeset leševa za koje se smatralo da su nevini činili su samo jednu epizodu. Istina, mučnu, ali ne i pogubnu po njegovo poslovanje. Za svakim pokoljem sledi, pre ili kasnije, neki drugi, još spektakularniji. Ništa nije moglo da zaustavi nesreću koju mu je sudbina namenila, mislio je Sulejman, koji je iznenada dosegao mudrost. Mogao je da očekuje od te sudbine da upriliči nekakvo iskakanje iz šina jednog voza ili požar na stadionu. Ova poslednja mogućnost mu se više dopadala zbog velike mase degenerika koja je posećivala takvu vrstu mesta. Tako bi ugljenisani ljudski ostaci mogli da se broje u hiljadama, što bi brojku od pedeset mrtvih učinilo smešnom.

Prekinuvši to besramno razmišljanje o eventualnim smrtnim nesrećama o kojima bi se govorilo u celom svetu, Sulejman se vratio svom glavnom i jedinom problemu - famoznom pismu. Bilo kakvo razглаšavanje sadržine tog pisma, napisanog na memorandumu ministarstva, označilo bi kraj veoma unosne saradnje sa eminentnim funkcionerima koje je Abdelrazak, koristeći se svojim srodstvom sa ministrom, uspevao da skrene sa pravog puta i sprovede skrovitim

puteljcima posutim dragim kamenjem. Zarekao se da će, kada bude dobio natrag to pismo, pronaći tog bednog potomka zrikave majke kod njegove ljubavnice i da će se pobrinuti za njega, možda ga čak i odvesti u neku novootvorenu javnu kuću u kojoj najstarija stanarka nema više od šesnaest godina. To će za njega biti promena u odnosu na njegovu plesačicu zboranog stomaka i sigurno će popustiti. Sulejman nije imao izbora i bio je spreman na sve niskosti kako bi naveo Abdelrazaka da promeni svoju odluku o prekidu saradnje. Bio je spreman čak i da mu kaže da će od njega učiniti svog naslednika, što bi bila užasna laž jer se njegova mržnja prema tom nitkovu nije ugasila. Nije mogao da zaboravi da mu je ovaj napisao ono bezočno pismo u kočijaškom stilu, s namerom da ga obeščasti. U svoj svojoj nesreći morao je da prizna da je Abdelrazak bio suštinski element u delovanju njegove podmitljive mreže bez koje nijedan posao ne bi bio ostvarljiv. Ako bi pristao da radi kao kakav poštenu zanatlija, nivo zarade njegove firme spustio bi se na nivo zarade jedne fabrike za proizvodnju čaša bez dna.

Jedan neznanac, u ovom slučaju mladić koji se predstavio kao student - ne precizirajući prirodu svojih studija - pozvao ga je telefonom i zakazao mu sastanak u čuvenom kafeu narodske četvrti El Huseini, koji je svoju slavu dugovao klijenteli - mešavini intelektualaca, prosjaka, filozofa, ali i običnih životnih aktera bez posebne stručnosti. Sulejman je noćima sedeo u toj prestižnoj bašti dok je pripremao svoje buduće podvige u domenu planirane i zakonske krađe. Mladić je rekao da je našao pismo sa njegovom adresom na trotoaru ulice Rifat harb i uzeo ga je sa milostivim ciljem da ga vrati njegovom vlasniku. Govoreći o pismu, koje je izgubio kad i novčanik, mladić je obećao da će mu ga vratiti kada se budu videli, ne pominjući da će vratiti i ovo drugo. Verovatno se nadao da će mu izvući nešto novca zauzvat, na šta je Sulejman bio spreman bez pogovora. Međutim, taj sastanak je odisao nečim sumnjivim, sadržavao je neobične i prinudne uslove koje bi čak i kod novorođenčeta izazvale sumnju. Najpre, izbor da se susret odigra noću, kao da je posredi kakav konspirativni sastanak; zatim, taj narodski kraj - zgodan teren za sumnjive rabote; a još uznemiravajuće bilo je prisustvo jedne osobe za koju je student rekao da joj je veoma stalo da se sa njim upusti u mondenske razgovore. O čemu bi to ta osoba mogla da želi da

razgovara? Jedan svedok više u toj aferi i uskoro će ceo grad samo čekati da počne da se cereka i raduje zbog toga što više nema tajni o njegovom čudesnom bogatstvu. Sa kakvom se to đavolskom namerom ovaj mladić poverio toj osobi? Ovo pitanje nije prestajalo da ga progoni, kao one enigme koje vekovima ne nalaze odgovor na svoje pitanje.

Isto kao što ružna žena ne može da poružni s godinama, tako ni četvrt El Huseini nije naročito propala kako je vreme proticalo. Nakon što je parkirao automobil dovoljno daleko od mesta sastanka, Sulejman je hodao kroz noć koju su više osvetljavala svetla kafea, baraka i svetiljke uličnih prodavača nego vladini kandelabri zabačeni po čoškovima kaljavih ulica. Činilo mu se kao da je juče napustio ovaj kraj, toliko su mu bili poznati ćumezi popucalih zidova, rupe koje su krasile trotoare, a naročito jedna - još uvek otvorena - koja ga, u ta daleka i zaboravljena vremena, umalo nije progutala. Ali ono što ga je iznenadilo i što je bilo novo i njemu neshvatljivo bila je radosna atmosfera koju je osećao na sve strane, radost koja kao da je prkosila uobičajeno pitoresknoj i mračnoj slici bede. A nije bio prazničan dan. Duboko ga je ljutilo to što su ga ljudi bučno dozivali, dobacivali jedni drugima i praskali u smeh, kao da im je prosta činjenica što su živi bila dovoljna za veselje. Ubrzao je korak, ne želeći da se dalje izlaže toj orgiji krikova i veselih povika, doživljavajući tu gromku radost kao uvredu na račun delikatnog veselja bogatih. U jednoj frizernici je mladi šegrt u kupaćim gaćama brijao bradu nekom čoveku u sandalama. Slika tog sirotana koji se predavao luksuznom zadovoljstvu osvežavanja lica u tako kasne sate samo je povećala Sulejmanovu razdraženost i probudila u njemu različite pretpostavke o pobudama tog nesrećnika. Čovek je brijao bradu pred sastanak sa lakoumnom - zasigurno lakoumnom - ljubavnicom, u nekakvom budžaku u okolini. Druga pretpostavka, za nijansu užasnija, čoveku se u snu prikazala smrt i hteo je da stigne čist i privlačan pred vrata raja. Apsurdno ponašanje tog estete sa društvenog dna nastavilo je da ga intrigira sve do trenutka dok mu se nije obratio neki dečak od desetak godina odeven u haljinu boje šafrana, novu novcijatu, koji je bio prilično nes-trpljiv da sazna koliko je sati.

Sulejman pogleda dete sa upadljivim gađenjem i, maltene ga pljunuvši, odbrusi:

„Zašto hoćeš da znaš koliko je sati? Ideš možda na sastanak?”

„Ne”, odgovori dete. „Ne idem na sastanak.”

„Šta te se onda tiče koliko je sati?”

„Razgovora radi. Tražim oca.”

„Ne razumem. Kakve veze ima tvoj otac sa mojim satom?”

„Objasniću ti. Otac nas je, moju majku i mene, napustio kada sam bio mali. Ne poznajem ga. Moja majka kaže da će se vratiti kad-tad i da je veoma bogat. Svaki put kada vidim čoveka koji je obučen kao ti - kao bogataš, ja pomislim da je to možda on.”

„Čime se bavio tvoj otac?”

„Bio je lopov”, reče dete ponosno.

„Marš odavde, mangupe mali! Nisam ja tvoj otac.”

„Šteta. Isti si on.”

Sulejman je pokušao da ga šutne, ali je dete pobeglo i izgubilo se u masi.

Ova noćna šetnja kroz mučna mesta, koja je odavno izгнаo iz svog sećanja kako bi pamtio samo raskošne dekore velikih hotela i alkohola pića ispijena oko luksuznih bazena, postala mu je nepodnošljiva. Ponovo je pomislio na Abdelrazaka, glavnog krivca za njegovu nevolju, i poželeo je da vidi njegovu majku kako se sa devedeset godina prostituiše u nekoj javnoj kući za leprozne. Bila je to lepa željica spram onih koje je gajio za njegovu budućnost. Iznenada se zaustavio da bi oslušnuo glas koji je dopirao niotkuda, a koji je poznavao još iz detinjstva. Sa radija se čula umilna pesma legendarne pevačice čiji je glas dugo pratio muškarce u njihovim avanturama i neostvarenim ljubavima.

Kafe „Ogledala” izgubio je veći deo svog istorijskog opsega, a njegova bašta je sada zauzimala samo jedno parče trotoara. Svedoci propasti - ogledala na koja se nahvatala trulež stajala su na zidovima u svojim zlatnim ramovima kao kakav dokaz identiteta kafea. Sulejman nije bio iznenađen ovakvom dekadencijom, naprotiv, to je i očekivao. Smišljao je kako da mu izraz lica deluje prijatno i dobrodušno pre nego što upozna tog mladog neznanca sa kojim je razgovarao telefonom. Ovaj ga je ubedio da će ga lako prepoznati budući da je žarki čitalac novina i da se često divio njegovoj slici sa naslovne strane povodom finansijskog skandala ili optužbe za ubistvo s predumišljajem. Iako je ova informacija bila anegdota-

skog karaktera, ulila je Sulejmanu poverenje o društvenom poreklu i obrazovanju mladića. Ako je mladić znao da čita, poneće se časno i pošteno pred starijom osobom. Sulejman je mnogo verovao u obrazovanje, iako sam nije bio obrazovan. Već je zamišljao stranca kao osobu punu divljenja prema njemu, potčinjenu i slepo poslušnu. Ušao je u baštu kafea visoko podignute glave, sa autoritarnim izrazom, kao da pozira novinskom fotografu za reklamu za nekretnine.

Osama ga je ugledao i taman se spremio da mu mahne kada ga je Karamalah uhvatio za ruku. Učitelj je želeo da ga posmatra izdaleka, samo za trenutak, tu pogan u pokretu, njegov hod i držanje među ljudima punim nepoštovanja prema njegovom bogatstvu. Prizor je bio zaprepašćujući. Sulejman je ispitivački posmatrao baštu pogledom gazde koji je došao da zaposli radnike bez posla i koji shvata da pred sobom ima gomilu lenjivaca koji nemaju pametnija posla nego da puše nargile, igraju triktrak i olajavaju vlasti cerekajući se. Kao da su svi ti ljudi koji su se baškarili u svojoj mekušnosti i dangubljenju bili stvoreni za to da ga bace u očajanje. Izgledao je kao čovek koji je upao u dubok jarak i koji očekuje malo verovatan dolazak spasioca. Na kraju je Osama ustao i pozvao ga da sedne za njihov sto. Mladićev izgled samo je potvrdio Sulejmanovo mišljenje o njegovom obrazovanju i društvenom položaju njegove porodice. Kada mu se približio, video je da je ovaj samoprovani student vrlo elegantno odeven, a stariji čovek koji je sedeo pokraj njega kao da se takmičio sa njim u umetnosti odevanja. Taj prizor je kvarilo nešto što ga je uzburnilo i izazvalo njegovo nepoverenje. Dva elegantna čoveka koja su pridobila njegovu naklonost bila su u pratnji trećeg čoveka obrijane glave i dugačke crne brade koja mu je sakrivala pola lica. Ova osoba je nosila svilenu haljinu bež boje, sa velikim otvorom oko debelog vrata i naočare sa zatamnjenim staklima i ličila je na karikaturu jednog ubice. Pribojavao se da će ovaj neočekivani gost pokvariti idiličan razgovor koji je Sulejman zamislio. Morao je pod hitno da sazna zbog čega je prisustvo ovog uljeza bilo neizostavno. Ako je to bilo zato što im je bio potreban neutralni posmatrač, onda su mogli malo bolje da izaberu. Sa tim trnom u mislima, Sulejman se približio stolu za kojim su ga čekali iskusni igrači te komične igre.

„Dobrodošao!”, uzviknuo je Karamalah. „Kakva čast! Sedi. Kakav

divan dan! Dozvoli mi da ti se predstavim, ekscelencijo! Zovem se Karamalah, a ovo je profesor Nimr i naš mladi prijatelj Osama kome dugujemo veliku zahvalnost za ovaj susret. Slavna ličnost, značajna kao ti, nema potrebe da se predstavlja. Poznat si u čitavom svetu. Ne varam se, zar ne?”

„Vrlo ljubazno od tebe, ali ja ne zaslužujem tolike pohvale”, odgovori Sujeman koji nije skidao pogled sa Nimra. „Mogu li da znam šta predaje profesor Nimr? Ako nije previše indiskretno.”

„Nipošto. Zadovoljstvo mi je da ti saopštim da profesor Nimr predaje sociologiju. Iako je u ovom trenutku na bolovanju, zbog ljubavnih jada.”

„Sociologiju, kažeš? Čuo sam za to. Kakva je to nauka?”

„Sociologija”, nastavi Karamalah, „jeste nauka o opstanku u društvu. Profesor Nimr uči mlade dečake kako da se snađu u životu.”

„Neka ga Alah čuva! To je dobar čovek. Ja nisam imao sreće da upoznam takvog čoveka u mladosti.”

„Ja mislim da si ti, baš naprotiv, imao puno sreće”, reče mudro Karamalah.

„Zašto?”, upita Sulejman, zapanjen tom zakasnelom vidovitošću.

„Zato što se nijedan od njegovih učenika nije obogatio. Eto zašto kažem da si ti imao sreće.”

„To je zaista tužno. Mora da postoji neki razlog za opšti neuspeh.”

Sulejman se upleo više nego što je to želeo, ali mu okolnosti nisu dozvoljavale da se izvuče. Njegov sagovornik je vodio razgovor i bilo bi neumesno da ne prati njegove pomalo nagle formulacije. Sastanak samo što je počeo i trebalo je da ostavi utisak ljubazne osobe, pune razumevanja, čak velikodušne. Poneo je sa sobom, u tu svrhu, pravedno sračunatu sumu novca koju je nameravao da položi na sto u prigodnom trenutku kako bi otpočeo transakciju. Za njega to ništa nije menjalo, posao je posao, samo sa drugim partnerima.

„Znam”, nastavio je Karamalah, „da će mi moj prijatelj Nimr oprostiti, ali moram da kažem da mi se oduvek činilo da je njegovom predavanju nedostajalo žestine. Propovedao je svojim đacima vrlinu, prezir prema novcu i skromno učešće u izgradnji budućnosti sveta. Možeš li mi ti reći, ekscelencijo, ti koji se razumeš u opasnosti i poteškoće trgovine, može li se steći bogatstvo vrlinom? Pitam te tu osnovnu stvar koja potiče iz najstarijih vremena jer je upravo ona

razlog zbog koga mi je bilo stalo da te vidim.”

Sulejman je pogledao trojicu kompanjona jednog za drugim, očekujući nekakav znak od njih, nekakvu naznaku koja bi ga navela na put ka odgovarajućem odgovoru. Ali oni su izgledali kao da ih zabavlja njegovo oklevanje.

„To je malo komplikovanije”, reče on na kraju, kao da se izvinjava.

„Divan odgovor!”, uzviknu Karamalah. „Hvala ti na njemu. Nisam očekivao ništa manje od tebe, ekscelencijo.”

Karamalahovo oduševljenje je bilo iskreno; bio je zaista iznenađen postojanošću i rasprostranjenošću budalaste misli za koju je mislio da je nemoguće da se rascveta u toplim zemljama. Izgleda da je ta stara ideja, koju su izneli slavni mislioci poreklom iz hladnih predela i po kojoj je svet komplikovan i apsurdan, prevalila okeane i granice da bi se ugnezdila u mozak jednog odvratnog lopova sa obala Nila. Ta podlost koja se sadržavala u poricanju edenske jednostavnosti odgovarala je interesima moćnika jer je opravdavala sve nesreće koje su podnosile mase neukih. Karamalah se iz sve snage i iz sve svoje ljubavi prema životu borio protiv te opake dezinformacije.

„Da li tvoja ekscelencija može da nam kaže nešto o svom ličnom uspehu?”, predloži Osama. „Moram da priznam da je to za mene ravno magiji.”

„Nema tu nikakve magije”, reče Sulejman ubedljivo. „U osnovi moga uspeha nalazi se samo uporan rad.”

„Tako lep uspeh”, izjavi Karamalah. „Na nesreću, upropašćen tom zastrašujućom katastrofom. Veoma mi je žao zbog tebe. To mora da je zla sudbina ili se ja u to ne razumem. A možda imaš neko drugo objašnjenje?”

„I meni je žao, veruj mi na reč. Ali ne može se učiniti mnogo toga protiv prirodne katastrofe. To je prokletstvo koje nikoga ne štedi. Zato se ne žalim.”

„Prirodne katastrofe?”, začudi se Karamalah. „Šta time hoćeš da kažeš?”

„Neka te Alah čuva od takve situacije. Ko je mogao da očekuje takav zemljotres jedne lepe mirne letnje noći? A zemlja se tresla i stvorila skroz oko naselja El Nasr neuhvatljivu misteriju. Nikada nećemo saznati ni zašto, ni kako sam ispao žrtva hira prirode.”

„Zemljotres? Gde je to bio zemljotres?”, upita Nimr i skide naočare

kako bi jasnije sagledao događaj.

„Nema potrebe da se uzbuđuješ”, posavetova ga Karamalah. „Izbegli smo zemljotres jer nas je počastio time što nije prošao našim komšilukom. Smatram da nije bio dovoljno taktičan prema nama.” Sulejmanu se učinilo da je ovakav Karamalahov zabavan razgovor pun skrivenih misli i da prepredeno pobija lepu pričicu koju je upravo ispričao.

„Šta, niste čuli za to?”, reče on zapanjen neverovatnim nepoznavanjem tako užasne novine od svojih sagovornika. „Istina je da je naselje El Nasr dovoljno daleko da ne biste mogli da saznate šta se tamo dešava. A i vlasti su izrazile želju da se u dnevnicima ne raščuje mnogo o tom incidentu da stanovništvo ne bi ništa saznalo. Bio sam ubeđen da su ljudi vašeg obrazovanja čuli za to u izvesnim intelektualnim krugovima onih podrugljivaca koji samo čekaju da čuju za nov skandal.”

„Ne”, reče Karamalah, „kao što vidiš, čak ni ljudi našeg obrazovanja nisu čuli za to. Ali si nam zagrejao srce. Srećan sam, kao što su to i moji kompanjoni, što sam saznao da pravi razlog obrušavanje te zgrade počiva u prirodnoj katastrofi a ne u nedostacima konstrukcije. Mučeničke žrtve pod tim ruševinama mogu samo da krive prirodno zlo.”

„Časti mi, to je čista istina”, potvrdi Sulejman. Uostalom, to su potvrdila i dva stručnjaka koje sam doveo iz inostranstva kako bi uklonili bilo kakvu sumnju o prevari. Ispitali su svaki kamen, analizirali vazduh u okolini mesta i zaključili da je zaista posredi bio zemljotres. Ti naučnici su me poprilično koštali da bih mogao tek tako da zanemarim njihove zaključke.”

„Primetio sam”, reče Osama, „da se zemljotresi uvek dešavaju u najsiromašnijim oblastima sveta. Prosto ti dođe da se zapitaš da se priroda to možda ne grozi siromaha.”

„To samo dokazuje da se priroda ponaša isto onako odvratno kao što se ponašaju i ljudi prema siromasima”, priznade Karamalah, „ali to su samo frivolne ideje koje uopšte ne zanimaju našeg uvaženog gosta.”

Malo je reći da se Karamalah naslađivao ovim susretom u nadi da će saznati nešto sasvim novo o ljudskom ruglu u svem njegovom sjaju. Bio je pun divljenja pred inventivnim cinizmom čoveka koji je

odgovoran za rušenje jedne zgrade. Ova doskočica o selektivnom seizmu koji se nameračio na njegovu zgradu zasluživala je da bude zabeležena kao odlučujući korak u dugačkoj istoriji ljudske gnusobe. Karamalah se samo pribojavao da neće uspeti da savlada svoj sarkazam koji bi protivrečio Sulejmanu i okončao ovu duhovnu gozbu.

Sulejman je verovao - pozivajući se kao i obično na svoju čast - da je nasamario Karamalaha i njegove prijatelje i gledao ih je samozadovoljno kao osoba čiju su nevinost potvrdili strani stručnjaci. Njegov prezir i njegova nesvest o ljudskim kapacitetima da progutaju laž osigurali su mu spokojstvo u životu. Niko mu nije pomenuo pismo i nije razumeo zbog čega se ta tema zaobilazi, kao da je posredi bila kakva sumnjiva rabota. Nije znao da je Osama - sledeći učiteljeva uputstva - trebalo da načne tu temu što kasnije kako bi zadovoljstvo duže trajalo. Mladić je takođe osećao da razgovor treba što pre da promeni tok, ali ga je Sulejman preduhitrio, odlučivši najednom da je došao trenutak da se pozabave tim skandaloznim pismom, delom jednog notornog imbecila, i obratio se direktno Osami kao pretpostavljenom vlasniku te stvarčice.

„Da li treba da te podsetim da sam došao da bismo razgovarali o izvesnoj stvari? Spreman sam da izađem u susret svakom tvom predlogu u zamenu za to pismo.”

„O kakvom predlogu pričaš?”, upita Osama. „Nemam šta da ti predložim.”

„Bojim se da me ne razumeš. Ponavljam ti da sam spreman da platim razumnu cenu. Samo treba da je utvrdiš. Nemoj da se stidiš. Ja sam razuman čovek.”

„Odakle ti ideja da će se naš mladi prijatelj poniziti i primiti od tebe novac?”, uvredi se Karamalah. „Oprostićemo ti jer ne znaš iz kakve porodice potiče. Osama je princ, odrastao je u svili i kadifi, hranili su ga medom i mlekom. Ali je previše skroman da bi obznanio svoje poreklo. Više voli da bude običan građanin.”

„Izvini, nisam mogao da pretpostavim”, promrmlja Sulejman, vidno pogođen svojom omaškom.

„Njegov otac, princ Mohsen, morao je da pobegne posle revolucije”, nastavio je Karamalah, koga je ova nova Osamina biografija silno zabavljala. „Ali priča ima tužan kraj jer smo saznali da se princ ubio.

Nije mogao da izdrži da živi daleko od svoje zemlje, pa je oduzeo sebi život.”

Žrtva svoje sopstvene mitomanije, Sulejman je bio spreman da poveruje u sve. Obratio se Osami sa dužnim poštovanjem koje se ukazuje potomku kraljevske porodice, makar ta porodica bila i rasturena.

„Ali ako nije novac u pitanju, šta je onda posredi? Voleo bih da znam.”

„Ništa”, odgovori Osama, koji je po Karamalahovoj želji postao princ u pokušaju da se uživi u svoju ulogu. „Uistinu, kao student arhitekture, želeo sam pre svega da te upoznam kako bih imao prilike da razgovaram sa tobom - čuvenim preduzimačem čije čudesne konstrukcije služe na čast našoj zemlji - o savremenom problemu koji u ovom trenutku čini tačku raskola na univerzitetu. Treba li graditi zgrade neograničenog roka trajanja ili srednjeg roka, ograničenog na svega nekoliko godina? Koliko je to godina? Pitanje je da izludiš, zar ne? Deset, dvadeset godina? Nikako da se složimo. Nadao sam se da ćeš ti, sa svojim iskustvom, moći da me prosvetliš i možda mi udeliš nekoliko saveta kojima bih stekao ugled kod mojih kolega.”

„Mi više ne živimo u doba faraona”, reče Sulejman, polaskan što ga smatraju za stručnjaka u arhitekturi. „Ja smatram, kad već želiš da čuješ moje mišljenje, da treba graditi zgrade ograničenog roka trajanja, inače će sva delatnost u vezi sa nekretninama propasti, i to će joj biti kraj.”

„A zašto?”, upita Osama veoma zainteresovan, čuljeći uši i ne želeći da ispusti nijednu reč te maestralne lekcije.

„Logično je. Ako gradiš zgrade koje treba večno da traju, nastupiće trenutak kada više neće biti slobodnih terena za građenje drugih. Pogledaj piramide. Nikome u ovoj zemlji ne bi palo na pamet da gradi piramide. Mesto je zauzeto već četiri hiljade godina unazad. Ali ih zato grade u inostranstvu. To je čak postalo veoma moderno u savremenoj arhitekturi.”

Više nego zadovoljan, Sulejman je bio ispunjen ponosom prekaljenog kriminalca posle ove lekcije o modernosti koju je održao budućem arhitekti. Počeo je da se oseća prijatno uprkos neizvesnoj sudbini koja je lebdela nad njegovim pismom. Bio ovaj princ ili ne, Osama mu je izgledao baš kao sin koga bi voleo da ima. To ga je

navelo na razmišljanje o porodici, o ženi koja je postala debela kao operaska pevačica, toliko je jela slatkiša, i o njegovoj ćerci Anisi koja mu je govorila da je lopov i odbijala da uzme njegov novac pod izgovorom da je taj novac uzeo iz džepa siromašnih. A odakle bi želela da ga uzima? Odgovarala je da zato studira prava, da bi mogla da vodi parnice protiv tipova kao što je on i da ih šalje u zatvor. Proveo je toliko godina gomilajući bogatstvo na račun štednje betona da bi mu njegova jedina naslednica rekla takve gluposti, pa i okoreli ubica izjeo bi se u sebi zbog toga. Ali ovaj kratak boravak u porodici putem misli nije ostavio u njemu ni traga od gorčine; reči jedne žene zauvek će ostati lišene smisla. Vratio se predmetu svog prisustva u kafeu, ovoga puta u novom svetlu, što je prijalo njegovoj taštini. Poverovao je da sporost i dvosmislenost, koje su predsedavale ovim susretom, nisu bile zlonamerne, već da su bile u službi žarke želje njegovih kompanjona da se ovaj razgovor produži jer su uživali da ga slušaju kako govori. To zadovoljstvo je delio sa njima. Ne oklevajući ni trenutka, nastavio je svoje izlaganje o prednostima efemernih konstrukcija, želeći time da pokaže kako mu poučan razgovor ne pada teško.

„Rekao sam, dakle, da izvesne zgrade treba da nestanu kako bi ustupile mesto novim konstrukcijama.”

„Kako to misliš da nestanu? Zajedno sa svojim stanarima?”, perfidno je insinuirao Karamalah.

„Naravno da ne. Nismo mi divljaci.”

„Da li bi njegova ekscelencija mogla da mi objasni kako predviđa taj nestanak?”

„To je samo pitanje doziranja. Treba samo dobro izračunati dubinu temelja, debljinu zidova i naročito treba paziti na to da se ne rasipa beton, nisu to semenke iz lubenice.”

„Ti si izuzetan čovek”, reče Karamalah. „Kako sam samo mogao da živim do sada a da te nisam ranije upoznao? Na svu sreću, i ta praznina je popunjena.”

„Ja sam samo sluga naroda.”

„Narod će ti biti zahvalan”, predskazao mu je Karamalah. „Samo da zemljotresi ostanu da dokazuju svoju efikasnost daleko od tvojih zgrada.”

„Svaki dan se tome molim”, potvrdi Sulejman. Oko njih su razgovor i opšta euforija sve više rasli kako se spuštala noć, dok se vazduh u

bašti ispunjavao opojnim dimom hašiša pomešanog sa duvanom u nargilama. Osama nije posedovao Karamalahovu trezvenost i suzdržanost i bilo mu je teško da obuzda svoje veselje. Imao je utisak, kao u nekom strašnom snu, da neće moći još dugo da suzbija napad smeha. Bio je zadužen da izvede misiju koja je morala da se završi gromovitom apoteozom tog graditelja labavih konstrukcija, što je od njega iziskivalo ponašanje jednog studenta sa novoizmišljenom prinčevskom odgovornošću. Sve do trenutka kada je trebalo da otkrije Sulejmanu sudbinu njegovog pisma bilo mu je zabranjeno da se predaje radostima ironije. Njegova razigrana mladost ga je podsticala da ne odugovlači sa tim trenutkom i pitao se da li je Karamalahu bilo dovoljno ono što je saznao od tog dostojanstvenika lopovskog reda ili je želeo još da se hrani svim bojama prijavštine.

Sulejman, kao da je prozreo Osamin zamor i želju da se ovaj susret okonča, obratio se direktno mladiću:

„Pa, prinče, mogli bismo malo da popričamo o pismu”, reče on ljubaznim ali odlučnim tonom. „Pretpostavljam da ga nosiš sa sobom.”

„Pa da”, reče Osama, „može se reći da ga nosim sa sobom. Ni ne naslućuješ kako.”

„E pa onda mi ga pokaži”, reče Sulejman pomalo nervozno. Izgledalo je da počinje da sumnja da se nešto neobično sprema protiv njega i da će ta stvar nepovratno pokvariti njegovo spokojstvo nedodirljivog građanina.

„Nije to tako jednostavno”, reče Osama okolišeći, kao da odgovara detetu koje mu dosađuje svojim pitanjima. „Gde se žuriš? Ne dopada ti se naše društvo?”

Sulejman se veoma napregao i zamislio. Razgovor sa princem postajao je sve nejasniji i osećao je kako mu se rezonovanje pomutilo pred tolikim okolišenjima i enigmama.

„Treba ipak da nađemo sporazum. Neću ovde ostati celu noć uprkos svem zadovoljstvu koje osećam u vašem društvu. Ja sam poslovan čovek i moje vreme je ograničeno. Molim te da mi kažeš konačno šta tražiš od mene u zamenu za to pismo.”

„Rekao sam ti, ne želim ništa. Ja to pismo nosim sa sobom i neću ga se nikada lišiti. Služi mi kao amajlija. Otkad sam ga našao, ne bojim se više ničega. Evo, proceni sam. Onda kada sam ga našao

na trotoaru, taksu koji je, kao i obično, jurio u nadi da će pobiti nekoliko prolaznika umalo me nije zgazio. Tada sam shvatio da me je od užasne smrti spasla magija koja se širi iz tog pisma.”

„Kakva nepromišljenost! Zabranjujem ti da se tako ponašaš sa mojim pismom!”

Osama otkopča košulju i izvuče kožnu kutijicu koju je nosio oko vrata na tananom zlatnom lancu.

„Tvoje pismo je ovde. Još uvek sam mlad da bih imao dokaza o svojoj časti. Zato računam na tebe, čija je čast potvrđena i priznata od svih vlasti, da ćeš mi služiti kao alibi u slučaju da me zadesi neka nesreća.”

Sulejmana obli bes, lice mu se nadulo i pozelenelo, ličio je na balon koji je naduvao vetar pristigao pravo iz pakla. Nagnuo se preko stola i rekao prepretivši ne samo Osami nego i svim pobunjenicima na planeti:

„Reci mi, prinče, da ti nisi možda lopov?”

Osama ustade, nakloni se ceremonijalno i reče poniznim glasom punim skrušenosti:

„Ja sam samo jedno lopovče u poređenju sa tobom, ekscelencijo!”

Nimr prasne u smeh, u onaj poseban smeh, smeh revolucionara, onoga ko je upravo otkrio odvratno i groteskno lice moćnika sveta.

za balkandownload.org **Thalia**

Table of Contents

- I
- II
- III
- IV